

Samen de schouders zetten onder een lokaal armoedebeleid: de noodzaak van een echt partnerschap

welzijnsvzw
samen tegen armoede

in samenwerking met

Welzijnsschakels
samen sterkt

Inhoudstafel

1.	Inleiding	3
2.	Armoedebestrijding in de gemeente: morrelen in de marge of doortastende aanpak?	5
	• De verschillende beleidsniveaus in ons land	5
	• Een veelheid aan spelers op het lokale veld	6
	• Ieders stem telt: bepaal het beleid!	7
	• Kan de gemeente dit aan?	8
3.	De inkanteling van het OCMW in de gemeente, deel twee	10
	• Inkanteling?	10
	• Twee structuren, dezelfde mensen	11
	• Eén loket voor de burger	13
	• Hoe is de inspraak geregeld?	14
4.	Lokaal sociaal beleid	17
	• Een korte geschiedenis van het lokaal sociaal beleid	17
	• Het nieuwe decreet lokaal sociaal beleid	19
5.	Aandachtspunten voor een gedragen lokaal armoedebeleid	27
	• Een gedeelde visie op armoede en armoedebestrijding	27
	• Een goed samenspel van verschillende beleidsniveaus	27
	• Integraal en inclusief beleid	28
	• Werk aan je eigen deskundigheid als lokaal bestuur	29
	• Echt partnerschap met mensen in armoede	29
	• Waardeer de deskundigheid van partners	31
6.	Besluit	32
7.	Bronnen	33
8.	Bijlage: de krachtlijnen van Ieders Stem Telt	34

Colofon

Auteur: Frieda Bex – Welzijnszorg vzw - **Ontwerp:** Gevaert Graphics - **Publicatie:** juni 2018 - **Foto's:** Inneke Gebruers en de genomineerden zelf
V.U. Koen Trappeniers, Huidevetterstraat 165, 1000 Brussel – 02 502 55 75 - **Gratis download en meer info:** www.welzijnszorg.be of via
info@welzijnszorg.be - **Volg ons op Facebook en Twitter:** Welzijnszorg 'samen tegen armoede' - @welzijnszorg - D/2018/9620/2

welzijnszorg vzw
samen tegen armoede

in samenwerking met
 Welzijnsschakels
samen sterkt

Vlaanderen
verbeelding werkt

1.

Inleiding

Het is niet goed gesteld met de armoede in ons land. Ongeveer 15% van onze landgenoten, dat zijn 1,7 miljoen mensen, overleeft met een inkomen tot ver onder de Europese armoedegrens. Het leefloon voor een alleenstaande bedraagt momenteel immers 867 euro. De Europese armoedegrens, vastgelegd op 60% van het mediaaninkomen, ligt voor ons land volgens een recente berekening op 1.115 euro. Dat is ruim een kwart hoger! Schrijnend is ook dat de armoederisicograad voor kinderen in België op 17,8% ligt. De herverdelingsmechanismen in ons land schieten steeds meer tekort. In 2016 deden 143.287 personen een beroep op één van de negen voedselbanken, een stijging van 17,4 % tegenover 2014. Armoede is geen marginaal fenomeen. Over deze cijfers is er weinig of geen discussie, niet op maatschappelijk vlak noch op het politieke niveau.

Maar deze landelijke cijfers zeggen weinig over de situatie van een specifieke gemeente. De studiedienst van de Vlaamse regering heeft een vrij toegankelijke applicatie¹ waar je ook enkele armoede-indicatoren per gemeente terugvindt. De meest gebruikte is de kansarmoede-index van Kind en Gezin², die zes criteria hanteert: het maandinkomen, de arbeidssituatie en de opleiding van de ouders, de kwaliteit van de huisvesting, de ontwikkeling van de kinderen en de gezondheid. Een gezin is 'kansarm' als het op minstens drie van die zes criteria zwak scoort. Omdat deze index toegepast wordt bij de geboorte van een kind, blijven alleenstaanden en kinderloze gezinnen buiten beeld. Zeker voor steden met grotere aantallen alleenstaanden, bijvoorbeeld, of voor plattelandsgemeenten met een sterk verouderende bevolking onderschatten deze cijfers de realiteit.

Gemiddeld bedraagt de kansarmoede in Vlaanderen volgens deze index 13,76% in 2017, een stijging van 5,8 procentpunten ten opzichte van 2008. Wij bekeken de cijfers voor de 13 Vlaamse centrumsteden. Enkele vaststellingen:

Aalst en Brugge zijn de steden waar de armoede het laagst is, resp. 10,1 en 11,5%. Maar in Brugge was dat cijfer in 2008 slechts 4%, tegenover 6,5% in Aalst.

De hoogste armoedepercentages vinden we terug in Oostende (34%), gevolgd door Genk en Antwerpen (beide 29,5%).

Oostende is ook de stad waar de armoede bij gezinnen het sterkst toenam doorheen de jaren: in 2008 werden er 'slechts' 11,2% gezinnen in armoede gesignaleerd. In geen enkele stad is over 10 jaar de armoede gedaald. Alleen Mechelen blijft ongeveer constant: 13,85% nu tegenover 13,5% in 2008. In het voorbije jaar daalde de armoede bij gezinnen enkel in Leuven (-0,2%).

Maar tegenover 2008 is de armoede er zowat verdubbeld: van 10,5 tot 20%. De opgenomen steden zijn natuurlijk niet representatief voor heel Vlaanderen en gemiddeld liggen de reële armoedecijfers er, zoals gezegd, hoger. Maar we stellen wel vast dat er lokaal wel wat variatie op de cijfers zit.

WELKE KANSEN BIEDT HET NIEUWE BESTUURLIJKE KADER VOOR LOKALE ARMOEDEBESTRIJDING, EN WELK RANDVOORWAARDEN MOETEN DAARVOOR VERVULD WORDEN?.

In hoeverre is dat het gevolg van het lokale beleid van steden en gemeenten? Of spelen vooral omgevingsfactoren, zoals de economische conjunctuur, de vergrijzing en de toenemende verspreiding van

¹ <http://regionalestatistieken.vlaanderen.be/statistieken>

² <https://www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten/cijfers/kansarmoede/gemeentelijk-niveau/>

mensen uit de migratie en vluchtelingen, een dominante rol? Kunnen steden en gemeenten überhaupt een doorslaggevende rol spelen als het gaat om armoedebestrijding? En welke rol zal dat dan zijn? Na de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2018 zal immers gestart worden met de opmaak van nieuwe meerjarenplannen. Met keuzes die bepaald worden door de nieuwe coalities.

En hoe zit het met het OCMW en het lokaal sociaal beleid na dit jaar? Al in 2016 berichtten we over de plannen om het OCMW in te kantelen in de gemeente³. Intussen is het Decreet Lokaal Bestuur (22 december 2017) een feit. Vanaf 2019 wordt het OCMW geïntegreerd in de gemeenten. Maar ook het sociale beleid dat lokaal gevoerd kan worden, kreeg een nieuw kader. Een nieuwe decreet Lokaal Sociaal Beleid (31 januari 2018) schuift ambitieuze contouren naar voor: maximale realisatie van sociale grondrechten. Deze decreten leggen heel wat verantwoordelijkheid bij de lokale besturen voor het ontwikkelen van een sociaal beleid. Het lokale bestuur wordt aanzien als een belangrijke speler-regisseur die in samenwerking met diverse spelers op het lokale terrein én in afstemming met centrale overheden een lokaal sociaal beleid en, wat ons betreft, een armoedebestrijdingsbeleid ontwikkelt en uitvoert.

“Hoe kunnen we in de toekomst de strijd tegen armoede en uitsluiting beter aanpakken?” was de vraag waarop ons OCMW-dossier in 2016 zich richtte.

“Welke kansen biedt het nieuwe bestuurlijke kader voor lokale armoedebestrijding, en welke randvoorwaarden moeten daarvoor vervuld worden?” is de vraag die we nu daaraan toevoegen.

³ De inkanteling van het OCMW in de gemeente: (on)mogelijkheid tot een sterker armoedebestrijdingsbeleid? (2016) is nog steeds downloadbaar op www.welzijnszorg.be

2.

Armoedebestrijding in de gemeente: morrelen in de marge of doortastende aanpak?

Waarom wordt het lokale bestuursniveau, de steden en gemeenten dus, gezien als een hoofdrolspeler als het gaat om armoedebestrijding?

Een belangrijke reden zal alleszins zijn dat het lokale niveau dé plek is waar de problemen zich voordoen, in het dagelijkse leven van de mensen, en dat dat dan ook de plek is waar nieuwe noden, nieuwe doelgroepen en nieuwe problemen zich het eerst aandienen. Het is ook daar dat de betrokkenen oplossingen verwachten. De gemeente is bijgevolg het beleidsniveau waar signalen snel kunnen klinken en er beleidsmatig het kortst op de bal gespeeld kan worden. Er ligt een grote verantwoordelijkheid bij alle spelers om rechtstreeks in dialoog te blijven.

De verschillende beleidsniveaus in ons land

Nochtans worden de kaders voor het armoedebeleid veelal niet lokaal, maar op Vlaams, federaal, zelfs Europees niveau uitgetekend. De hoogte van uitkeringen, de toekenningsvoorwaarden ervan, maar ook toelatingsvoorwaarden voor sociale huisvesting, werkgelegenheidsmaatregelen, onderwijs- en welzijnsbeleid, enz. worden resp. op federaal en Vlaams niveau bepaald.

Dat is niet noodzakelijk slecht. Als we over armoedebestrijding praten vanuit een rechtendiscours, is een beetje meer afstand dan het lokale niveau wellicht ook wenselijk. Juist om iedereen, onafhankelijk van de persoon, objectief rechten te kunnen garanderen. Het heeft ook tot gevolg dat de algemene aanpak van iemands situatie in grote lijnen gelijk is, onafhankelijk van de gemeente waar je woont. Elke verandering in die federale en Vlaamse kaders wijzigt de situatie van mensen en zorgt bijgevolg voor meer of minder vragen op het lokale niveau.

De Vlaamse overheid reguleert en subsidieert daarenboven een uitgebreid netwerk aan instanties die rechtstreeks of onrechtstreeks (lokaal) aan armoedebestrijding doen, zoals de CAW's en verenigingen waar armen het woord nemen.

De lokale overheid en lokale spelers zoals huisvestingsmaatschappijen passen de wetten en regels van de hogere overheden toe, voeren ze uit, kunnen eventueel nog corrigeren, met bijkomende tegemoetkomingen vanuit het OCMW, bijvoorbeeld. Of met aanvullende dienstverlening via de eigen (gemeentelijke) diensten. Een handige tool hiervoor zijn de 'Referentiebudgetten menswaardig inkomen' (REMI) die ontwikkeld werden door CEBUD (Thomas More). De REMI-tool geeft met behulp van een heleboel parameters een objectieve kijk op het budget dat elke persoon nodig heeft. Zo kan een OCMW bekijken welke cliënt welk aanvullend inkomen kan gebruiken. Het OCMW kan nog steeds zelf bepalen hoe ze

hiermee omgaan. Eerst inzetten op rechtenmaximalisatie voor er aanvullende steun gegeven wordt, bijvoorbeeld, of met deze tool de meest kwetsbare profielen uit het eigen cliëntenbestand te detecteren en daar prioritair op inzetten.

We zien ook dat de lokale besturen op steeds meer relevante domeinen voor het sociale beleid een regieverantwoordelijkheid toegewezen krijgt. Maar de echte beslissingen blijven op de hogere niveaus. Dit is geen Belgisch fenomeen, we zien het ook in andere Europese landen. Maar daaruit besluiten dat de beleidsruimte van de gemeente overschat wordt, is ook weer een brug te ver. Elke beslissing op een bovenlokaal niveau genomen, wordt immers pas realiteit op het niveau van de gemeente. Een lokaal bestuur dat zich bewust is van de armoedeproblematiek en hier ook actief op wil inzetten, kan op korte termijn een grote impact hebben op de situatie van mensen in armoede. Overigens moeten sterke, impactvolle maatregelen niet altijd veel geld kosten. Een goed voorbeeld hiervan is het GPMI, het Geïndividualiseerd Project voor Maatschappelijke Integratie, dat sinds einde 2016 verplicht moet toegepast in alle OCMW's. Het GPMI is een soort contract tussen personen met een leefloon en het OCMW en legt de nodige stappen en doelstellingen vast voor de maatschappelijke en/of professionele integratie van elke persoon met een leefloon voor wie tewerkstelling (nog) niet onmiddellijk mogelijk of wenselijk is. Ook al is de wetgeving voor elke gemeente gelijk, de invulling van een GPMI bepaalt de gemeente. De ene gemeente zal dit systeem gebruiken als tool om mensen te versterken door te werken aan arbeidsattitude, stabiele leefomgeving van de cliënt, gezondheid, ... Andere gemeenten zullen het GPMI eerder inzetten als sanctiemaatregel om mensen richting arbeidsmarkt te duwen, met verplichte arbeidsstages, gemeenschapsdienst, enz. Eén wetgeving, twee verschillende aanpakken.

ELKE BESLISSING OP EEN BOVENLOKAAL NIVEAU GENOMEN, WORDT IMMERS PAS REALITEIT OP HET NIVEAU VAN DE GEMEENTE.

Net omdat het armoedebeleid gestalte moet krijgen op zowel het Europese, Belgische, Vlaamse als lokale niveau, pleiten we voor het principe van 'multigovernance', waarbij armoede wordt aangepakt binnen en over de grenzen van de diverse beleidsniveaus heen. Het lokale beleid mag niet losgekoppeld worden van de andere beleidsniveaus. Afstemming en tweerichtingsverkeer langs deze verticale lijn is cruciaal.

Een veelheid aan spelers op het lokale veld

Maar tegelijk stellen we ook een 'horizontale taakverdeling' vast, waarbij lokale overheden samenwerken met heel verschillende organisaties en instellingen in de stad of gemeente. Dat zijn vaak middenveldactoren die een bijzondere expertise kunnen inbrengen in het lokale beleid. Sommige doen dat vanuit een zuiver lokale inbedding. Maar steeds meer organisaties en instanties hebben een gebiedsomschrijving die meerdere gemeenten of zelfs een hele regio of provincie omvat. Voorbeelden hiervan zijn de CAW's, de werkwinkels, ziekenfondskantoren, maar ook kerkelijke structuren enz. Sommige zijn organisaties die vallen onder sterk uitgewerkte regels en subsidiesystemen van hogere overheden, zoals de Huizen van het Kind, thuiszorgdiensten, ... Andere zijn professionals met een specifieke deskundigheid zoals huisartsen en onderwijsinstellingen. Nog andere hebben meer ruimte voor een eigen beleidsinvulling, zoals de verenigingen waar armen het woord nemen, of hebben een werking die uitsluitend door vrijwilligers gedragen wordt.

Hoe regisseer je zo'n bont gezelschap? Hoe zetten de gemeenten hun expertise in, welke rol bedelen ze aan die actoren toe in hun beleid? Als een hele samenleving mee verantwoordelijk is voor het menswaardig bestaan van ieder, geef je best zoveel mogelijk spelers een actieve rol.

In kleinere, landelijke gemeentes, waar het grootste deel van de Welzijnsschakelgroepen⁴ actief is, zijn zij vaak de enige natuurlijke partner voor gemeente en OCMW in de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. Mensen met en zonder armoede-ervaring, actief in die groepen, zien elke dag van dichtbij wat er misloopt en gaan samen na hoe daar als gemeenschap iets aan gedaan kan worden. Zij vragen een actieve rol. Welzijnsschakels geeft aan *“graag mee te werken aan een armoedebestrijdingsbeleid dat via een gezamenlijke inspanning van mensen met en zonder armoede-ervaring de maatschappelijke structuren verandert die armoede en uitsluiting veroorzaken of in stand houden”*.

ALS EEN HELE
SAMENLEVING MEE
VERANTWOORDELIJK IS
VOOR HET MENSWAARDIG
BESTAAN VAN IEDER, GEEF
JE BEST ZOVEEL MOGELIJK
SPELERS EEN ACTIEVE ROL.

Ieders stem telt: bepaal het beleid!

Zoals aangetoond, beschikken lokale besturen over heel wat hefboomen om reële verbeteringen tot stand te brengen in het leven van maatschappelijk kwetsbare mensen. Bovendien vormen de gemeenten, met hun buurten en wijken, het meest nabije bestuursniveau. Nergens kan beleidsparticipatie door en versterking van mensen beter gerealiseerd worden.

Gemeenteraadsverkiezingen draaien zelden om een beleid ten voordele van de meest kwetsbaren. Wanneer de lokale politiek naar de gunst van de kiezer dingt, staan vaak hardere thema's zoals infrastructuurwerken, economie en veiligheid op de politieke agenda. Of draait alles uit op een populariteitspoll van enkele rivaliserende kandidaat-burgemeesters. Sociale thema's krijgen meestal niet de aandacht die ze nodig hebben.

Daarom werken tal van middenveldorganisaties samen aan 'ieders stem telt'.

De eerste en breedste boodschap die we willen geven, zit al in de naam verrat: ieders stem telt.

We roepen iedereen op bewust te kiezen voor kandidaten en partijen die aandacht hebben voor de meest kwetsbaren in de eigen stad of gemeente en die, eens verkozen, samen met de betrokkenen en het maatschappelijke middenveld werk willen maken van een echt sociaal lokaal beleid.

In aanloop naar de lokale verkiezingen van 14 oktober 2018 gaven we ook een megafon aan maatschappelijk kwetsbare groepen. Er staat die dag heel wat op het spel voor mensen die zich om financiële, sociale en lichamelijke redenen in een kwetsbare positie bevinden. Het betreft een diverse groep van mensen: denk bijvoorbeeld aan mensen in armoede, kortgeschoolde langdurig werklozen, maatschappelijk kwetsbare senioren en jongeren, eenoudergezinnen met een laag inkomen, personen met een migratieachtergrond, erkende vluchtelingen en mensen zonder wettig verblijf, dak- en thuislozen, woonwagenbewoners en permanente campingbewoners, langdurig zieken, ...

In het najaar van 2017 brachten we vele duizenden van hen samen om na te denken en zich uit te spreken over maatregelen die lokale beleidsverantwoordelijken kunnen nemen in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting.

Dit mondde uit in het memorandum 'De 12 werken voor lokale besturen: Armoedebestrijding als topprioriteit voor de volgende lokale legislatuur'. Je vindt een samenvatting ervan in de bijlagen.

Lokale verkiezingen gaan in de eerste plaats over lokale beleidsthema's. Toch kozen we er bewust voor om ook een memorandum op te stellen gericht naar de politieke partijhoofdkwartieren. Uiteraard omdat de moederpartijen ongetwijfeld een sterke invloed hebben op hun lokale afdelingen. Maar ook omdat armoedebestrijding een doorgedreven samenwerking vergt tussen de diverse beleidsniveaus.

Kan de gemeente dit aan?

De ene gemeente is de andere niet. Hoeveel mensen er wonen, hoe oud ze zijn, wat hun scholing, job en inkomen is, hoe lang ze al in België zijn, hoeveel en welke jobs er in de buurt zijn, of er winkels en een station in de buurt is, enz. wegen op de mogelijkheden van een gemeente.

Afhankelijk van het aantal inwoners en hun inkomen, beschikt de gemeente over meer of minder middelen en dus personeel. Grotere budgetten maken meer mogelijk. Dit bepaalt heel sterk de bestuurskracht van een gemeente.

We definiëren hier de bestuurskracht van een gemeente als het vermogen om effectieve antwoorden te geven op de vragen en problemen die op hen afkomen.

Die vragen en noden hebben onder meer te maken met de demografische kenmerken van die bevolking en het socio-economische profiel van die inwoners. De zorgnoden van een vergrijzende bevolking zijn andere noden dan die in een wijk met jonge gezinnen. Een bevolking van overwegend autochtone tweeverdieners verwacht een andere dienstverlening dan een bevolking met een grote aanwezigheid van anderstalige nieuwkomers. Of de gemeente een antwoord op die vragen kan bieden, hangt af van veel factoren: Welke voorzieningen zijn er al op hun terrein aanwezig? Over welke middelen kan de gemeente beschikken? Welke beleidsruimte laten de Vlaamse en federale overheid hen nog? Kunnen ze vrij beschikken over de inzet van de toegekende middelen of zijn bepaalde subsidies van hogere overheden geormerkt? Steden en gemeenten zijn dan verplicht het geld te besteden op een bepaalde manier of aan een bepaald beleid. Dat gold bijvoorbeeld rond de eeuwwissel voor de middelen voor sociaal beleid (zie hoofdstuk 3 Lokaal Sociaal beleid), en zou ook nu een optie kunnen zijn. Enzovoort.

Zo kan er meer of minder druk op de bestuurskracht van een gemeente komen staan.

Maar ook sociaal-economische evoluties, zoals wijzigingen in het arbeidsmarktbeleid en de huidige asielcrisis hebben een invloed doordat ze de vraag naar armoedebestrijding doen toenemen of afnemen. Die externe factoren kunnen sterk wijzigen doorheen de tijd en zetten dan grote druk op zowel de uitdaging voor als de capaciteit van de lokale besturen.

En ook de bestuurskracht en het beleid van de omringende steden en gemeenten hebben een invloed. Denk bijvoorbeeld aan vroegere klachten van centrumsteden over het 'doorschuiven' van asielzoekers.

Ter illustratie: In 2017 telt een Vlaamse gemeente gemiddeld 21.156 inwoners en een welvaartsindex van 107. Bornem sluit het dichtst aan bij dit gemiddelde. Antwerpen telt met 520.504 het grootste aantal inwoners. Herstappe blijft het kleinst: 89 inwoners. Maasmechelen is de Vlaamse gemeente met de laagste welvaartsindex: 88. Sint-Martens-Latem is met een welvaartsindex van 156 het rijkst.

Bron: Statbel

Welzijnsschakel Sprang uit Duffel is een feitelijke vereniging, gestart in 2012. Elke mens verdient respect en heeft basisrechten in onze samenleving. Sprang wil kansen bieden aan mensen die uitsluiting ervaren door armoede, sociaal isolement en/of afkomst. Laagdrempelige Activiteiten uitwerken. Mensen een warm gevoel geven, hun zelfbeeld verbeteren. Mensen hulp bieden naar overheidsinstanties, scholen, OCMW, deelnemen aan het vrijetijdsparticipatiebeleid in de gemeente deelnemen bij het uitstippelen van beleid naar integratie van mensen in armoede (sport, spel, vrijetijd). Samenwerken met Psychiatrie, PVT, RVT, kinderarmoede op de agenda plaatsen en initiatieven mee uitwerken, Nederlands aan anderstaligen geven. Door huisbezoeken mensen motiveren, samenwerken met Volkswoningen Duffel, samenwerken met parochies, scholen enz. Samenwerken met handelaars om mensen groenten, zuivel, brood te schenken. Mensen in armoede krijgen een gezicht en een stem, een warm huis zonder drempel. Mensen kunnen steeds dag en nacht terecht per telefoon. De vereniging geeft een stem aan mensen in armoede

bij de lokale overheid door mee te werken in de talloze werkgroepen op het vlak van Lokaal Sociaal Beleid. NIET ZONDER ONS nemen ze letterlijk: ze zijn vertegenwoordigd in alle raden en zetten de

nodige aandachtspunten op de verschillende agenda's. Door in elke raad aanwezig te zijn en hun stempel te drukken en de problemen op de agenda te zetten worden mensen in armoede gehoord en worden er maatregelen genomen: vrijetijdsparticipatie, verminderingstarieven, speelpleinwerking, naschools onderwijs, jeugdverenigingen, cultuurverenigingen, ...Ze zijn de juiste partners in het overleg tussen OCMW en gemeentebestuur; de stem die steeds oproept om mensen in armoede te horen en te steunen. Daaraan blijven ze werken, niet versagen, doorwerken, bij tegenslag terug beginnen NIET OPGEVEN hoe moeilijk het soms ook is.

3.

De inkanteling van het OCMW in de gemeente, deel twee

Op 21 december 2017 keurde het Vlaamse parlement het lijvige Decreet Lokaal Bestuur goed. Dat Decreet Lokaal Bestuur brengt alle elementen van de organisatie van de lokale besturen onder in één decreet: het vervangt niet alleen het OCMW-decreet, maar ook het Gemeentedecreet en het Decreet Intergemeentelijke Samenwerking. Het nieuwe decreet regelt de integratie van het OCMW in de gemeentebesturen, maar bijvoorbeeld ook de integratie van de beleidsplanning en –rapportering van gemeente en OCMW tot één plan, de vrijwillige fusies van gemeenten en de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Hoewel de laatste twee elementen inhaken in op de eerder aangekaarte bestuurskracht van de gemeenten, met alle kansen en uitdagingen van dien, gaan we er in dit dossier niet verder op in.

Het nieuwe decreet is een serieuze stap vooruit volgens Vlaams minister Liesbeth Homans, bevoegd voor onder andere Binnenlands Bestuur en Armoedebestrijding. *“Hierdoor kunnen de lokale besturen zich niet alleen efficiënter organiseren, maar verbetert ook de toegankelijkheid van de dienstverlening en zorgen we voor een sterk geïntegreerd lokaal sociaal beleid”.*

We bekijken dit punt per punt.

Inkanteling?

Met het Decreet Lokaal Bestuur raakte de aangekondigde integratie van het OCMW in de gemeente geregeld, ook al lukte dat niet zo verregaand als minister Homans het graag zou hebben⁵. OCMW en gemeente blijven immers aparte rechtspersonen, met behoud van eigen personeel, patrimonium, middenstromen,.... De federale wetgeving die de rechtspersoonlijkheid van de OCMW's regelt, is (nog) niet aangepast en laat niet toe dat het OCMW volledig opgaat in de gemeentelijke structuren.

Wel wordt de organisatie van gemeente en OCMW maximaal in elkaar geschoven⁶. Tegen begin 2019 moet er één gezamenlijk organogram komen voor gemeente en OCMW, met één gezamenlijke deontologische code voor het personeel en één aansturing. Het personeel van OCMW en gemeente kan wel tussen beide structuren verschoven worden, behalve de ene verplichte sociaal werker voor het OCMW. De functies van OCMW-secretaris en gemeentesecretaris, die al vaker door eenzelfde persoon werden ingevuld, verdwijnen al op 1 augustus 2018 en worden vervangen door één ‘algemeen directeur’ in dienst van de gemeente. Ook krijg je één financieel directeur voor beide, in dienst van de gemeente. Beide directeurs maken deel uit van het gemeenschappelijke managementteam, waarin ook de burgemeester of een door hem/haar aangewezen schepen zijn plaats heeft, en dat de ambtelijke werking van gemeente en OCMW aanstuurt.

De gemeenten en OCMW's hebben, met andere woorden, minder dan een jaar de tijd om met akkoord van gemeente- én OCMW-raad een (meer of minder verregaande) reorganisatie door te voeren. Daarbij komt nog dat de ambtelijk leidinggevenden in die gemeenten waar die functies nu voor OCMW en

5 De inkanteling van het OCMW in de gemeente (2016), blz. 9

6 Het Decreet Lokaal Bestuur regelt de integratie van OCMW en gemeente alleen voor Vlaanderen, en maakt daarenboven nog een uitzondering voor Voeren en de gemeenten in de Vlaamse rand: Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppeem.

gemeente door verschillende personen ingevuld worden, pas in de loop van de zomer benoemd zullen worden. De gewenste efficiëntere organisatie van de lokale besturen zal er begin 2019 nog niet zijn. Dat mag ook niet verwacht worden. Belangrijk is wel dat de dienstverlening aan de burger er niet onder lijdt.

Het werk van de ambtenaren verandert grondig. Niet enkel voor de ongeveer 70.000 mensen die werken bij de OCMW's, maar ook voor hun collega's van de gemeentelijke administratie, goed voor nog eens zo'n 130.000 betrokkenen. Voor hun job moeten ze niet onmiddellijk vrezen, de inhoud verandert wel. Sociale problemen moeten overal aandacht krijgen, bij alle gemeentelijke diensten.

“Zo kan de dienst ruimtelijke ordening bij de aanleg van een nieuw plein zitbanken plaatsen voor ouderen om de sociale cohesie te bevorderen”, zegt Nathalie Debast van de Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten. “Of een ander voorbeeld: bij afvalophaling is het belangrijk om kwetsbare groepen lagere tarieven aan te rekenen of hen extra uitleg te geven over sorteren.”

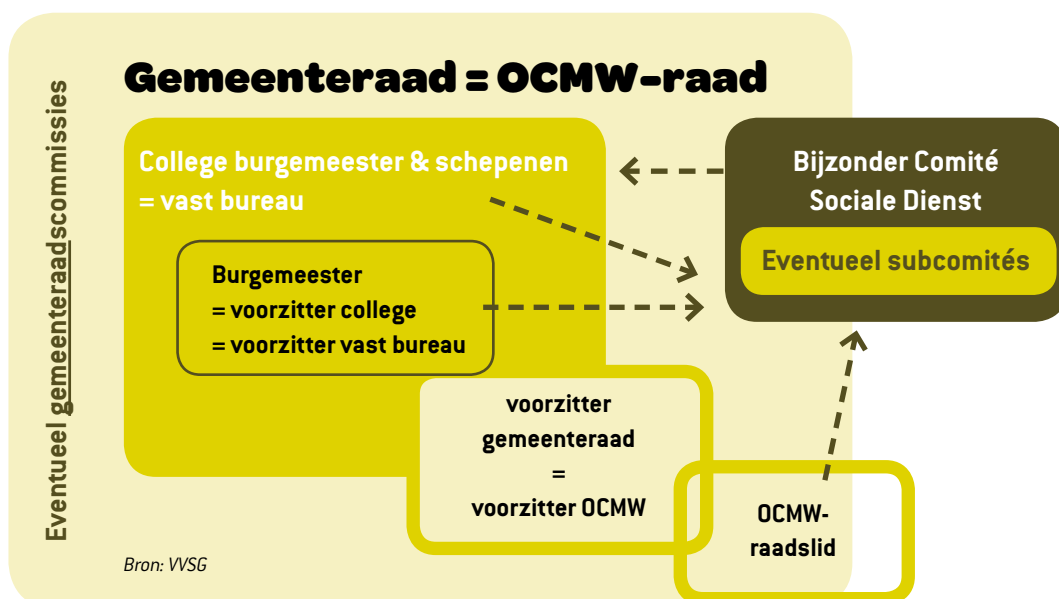
Het Nieuwsblad, 12 oktober 2017.

Tegen 2020 moet er ook een gezamenlijk, geïntegreerd meerjarenplan gemeente-OCMW (2020-2025) liggen. We komen hierop terug in het hoofdstuk Lokaal Sociaal Beleid.

Twee structuren, dezelfde mensen

Na de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2018 verdwijnen de aparte OCMW-raadsleden in Vlaanderen. Vanaf 1 januari 2019 zijn de nieuwe gemeenteraadsleden ook ineens de OCMW-raadsleden⁷. Het Vast Bureau, dat er ook nu al kan zijn maar vanaf 2019 verplicht is, krijgt een aantal opdrachten die vroeger door de voorzitter van het OCMW opgenomen worden. Het zijn de leden van het schepencollege die dat Vast Bureau zullen uitmaken. Zo wil Vlaanderen een maximale afstemming tussen de organen van het OCMW en de gemeente verkrijgen.

Het Bijzonder Comité Sociale Dienst blijft, mits enkele aanpassingen, bestaan. Het beslist nog steeds over individuele dienst- en hulpverlening en trajecten maatschappelijke integratie.

⁷ Dit geldt, zoals gezegd, niet voor Voeren, Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem.

De gemeenteraad en de raad voor maatschappelijk welzijn (of OCMW-raad) kennen vanaf 2019 wel dezelfde samenstelling en dezelfde voorzitter. Toch blijven het aparte raden die niet als één orgaan mogen werken. De vergaderingen moeten na elkaar of op een ander moment plaatsvinden en hebben eigen bevoegdheden.

Maar doordat dezelfde mensen in beide raden zetelen, hoopt de Vlaamse regering dat zij inclusiever gaan denken en dat het sociale onderdeel wordt van alle facetten van gemeentebestuur. Of dat zo zal zijn, zal nog moeten blijken. De OCMW-raadsleden 'oude stijl' kozen er uitdrukkelijk voor om met sociale thema's bezig te zijn. Zijn de toekomstige gemeenteraadsleden zich bewust van hun verantwoordelijkheid in dit domein? Zijn ze ervoor toegerust? Krijgen ze hiervoor de nodige tijd en ruimte?

ZIJN DE TOEKOMSTIGE
GEMEENTERAADSLEDEN
ZICH BEWUST VAN HUN
VERANTWOORDELIJKHEID
IN DIT DOEIN? ZIJN ZE
ERVOOR TOEGERUST?

De 'Inleefweek armoede' maakt nog meer bewust: armoede is een zaak van iedereen!

zaterdag 21 oktober 2017
www.gemeentemol.be

"Altijd leven met een beperkt budget is zwaar. Dat wordt heel duidelijk na één 'Inleefweek armoede'", bevestigt OCMW-voorzitter Wim Caeyers. "Vooral vervoerskosten wegen zwaar door". Met deze deelname vraagt het OCMW aandacht voor armoede in onze gemeente. Met het armoedebeleidsplan gaat onze gemeente dagelijks de strijd aan tegen armoede. Een aangepast systeem voor het sociaal tarief kinderopvang, kortingen in bistro Apollon, gezondheidszorgen toegankelijker maken,... zijn hiervan concrete voorbeelden.

"We wonen dicht bij het werk en de school en de hobby's van de kinderen zijn bereikbaar met de fiets. Een luxe, want vervoerskosten zijn een zware hap uit het budget", vertelt Wim Caeyers na de 'Inleefweek armoede'. "Daarnaast krijgt je sociale leven een enorme deuk want echt alles kost geld. De Inleefweek heeft ons bewust gemaakt. Een ervaring die ik zeker naar de toekomst wil optrekken naar een grotere groep mensen binnen onze gemeente. We denken eraan om er volgend jaar een project van te maken voor onze personeelsleden".

Twee vergaderingen met twee agenda's na elkaar staat garant voor een stevige avond. De kwaliteit van de agenda en de besprekingen mag hier niet onder lijden.

Anderzijds, omdat de raadsvergaderingen in principe openbaar zijn, kan de OCMW-materie zo alleszins meer in het publieke debat komen. Burgers mogen vragen stellen. Dit biedt mogelijkheden aan bijvoorbeeld verenigingen waar armen het woord nemen om zichtbaarder op de agenda van de OCMW-raad te gaan wegen en pertinente vragen te stellen.

In het decreet is voorzien dat het college van Burgemeester en schepenen verplicht de functie van het Vast Bureau van het OCMW opneemt. De mogelijkheid dat iemand van de oppositie deel uitmaakt van het Vast Bureau, is hiermee verdwenen. De democratische controle op de werking van het OCMW kan hierdoor verminderen omdat het vast bureau niet alleen de beraadslagingen en de besluiten van de OCMW-raad voorbereidt en uitvoert, maar ook nog een hele rist bevoegdheden gedelegeerd kan krijgen

vanuit die raad. En, in tegenstelling tot de OCMW-raad, is de vergadering van het vast bureau niet openbaar.

Om die kritiek te counteren, is het Bijzonder Comité anders samengesteld:

[...] de besluitvorming over de individuele dossiers niet uitsluitend in handen zou zijn van personen die (in de gemeenteraad) de meerderheid vertegenwoordigen, opdat bij de besluitvorming “een andere sfeer” zou kunnen heersen dan in een “politiek” orgaan, is ervoor gekozen om de zetels in het bijzonder comité voor de sociale dienst te verdelen in evenredigheid met de zetelverdeling in de gemeenteraad, waardoor ook leden van de “oppositie” in de gemeenteraad, lid kunnen zijn van het bijzonder comité. Het zal bovendien ook mogelijk zijn om zelfs niet-gemeenteraadsleden als lid van het bijzonder comité voor de sociale dienst voor te dragen. Dit laat toe om ook externe experts als lid van het bijzonder comité voor de sociale dienst, te laten zetelen. (Memorie van Toelichting)

Die externe experts moeten wel op het grondgebied van de gemeente wonen. Het is ook niet verplicht experts op te nemen in het Bijzonder Comité. Het kunnen ook uitsluitend verkozenen zijn. Terwijl het hier wel gaat om individuele, vaak technische dossiers die het leven van individuele mensen bepalen. Kennis, discretie en neutraliteit zijn absoluut noodzakelijk! Uiteraard blijft de rol van de sociaal werker hier cruciaal: zij moeten zorgen voor goed voorbereide, degelijke dossiers en die ook verdedigen.

Eén loket voor de burger

Op 1 januari 2019 zou voor de burger de vraag of hij/zij nu bij de gemeente of bij het OCMW moet zijn, niet meer mogen bestaan. Vanaf dan zou je voor alles terecht kunnen aan hetzelfde loket in het gemeentehuis. Op die manier zou ook de drempel om naar het OCMW te stappen, moeten verdwijnen. Niemand zal nog weten waarom iemand bij de gemeente aanklopt, is het idee.

Een nogal kunstmatig ideaal, lijkt het. Je nieuwe rijbewijs afhalen, toestemming vragen voor een geveltuinje, opvang zoeken voor je nieuwe baby of een leefloon aanvragen: je moet die vragen toch al heel snel oriënteren? In het beste geval binnen eenzelfde gebouw, maar in de realiteit zal dat vaak toch naar verschillende gebouwen, op verschillende plekken zijn? Hoe realiseer je dan de aangekondigde drempelverlaging?

En wie doet die oriëntatie? Moet je dat zelf doen door de pijlen naar de verschillende diensten te volgen, is er een receptioniste of zit er een deskundig iemand met de juiste kennis en deontologische aanpak die met je nagaat waar je best moet zijn?

Lokale verenigingen waar armen het woord nemen, trekken alvast aan de alarmbel. Een vereniging vertelt: *“Tijdens de onderhandeling van onze convenant wenste het stadsbestuur dat hulpverlening werd opgenomen door vrijwilligers. Dit hebben wij geweigerd. Als vereniging moeten wij blijvend erop toezien dat de hulpverlening door maatschappelijk werkers, mensen die hiervoor opgeleid zijn, wordt gedaan”.*

Akkoord, een onthaalloket is nog iets anders dan de eigenlijke hulpverlening. Maar ook de verhouding tussen dit ene loket en het Geïntegreerd Breed Onthaal, het Sociaal Huis en het Huis van het Kind is niet duidelijk.

We komen hierop terug in het hoofdstuk Lokaal Sociaal beleid

Hoe is de inspraak geregeld?

De besluiten en documenten van gemeente- en OCMW-raad moeten vanaf 2019 actief openbaar gemaakt worden. Dat gaat verder dan vroeger: gemeente en OCMW moeten niet alleen een lijst van de besluiten maar de integrale tekst van een bepaald aantal (belangrijke) besluiten bekendmaken op een gemeentelijke webtoepassing (bijvoorbeeld de website van het bestuur, een webpagina om informatie op te zoeken, een digitaal archief om documenten te raadplegen, een mobiele app waarmee burgers in interactie kunnen gaan met de bestuurders, ...).

Ook de vergaderingen zijn, zoals eerder gezegd, in principe openbaar en je kan er, op basis van een lokaal goedgekeurde procedure, punten aanbrengen of vragen stellen. Dit biedt kansen voor participatie aan het beleid.

In ons dossier 'De inkanteling (...)' in 2016 maakten we enkele kanttekeningen bij de participatie via formele adviesraden omdat die niet 'werken' voor de participatie van mensen in armoede.

Het decreet Lokaal Bestuur voorziet alleen adviesraden bij de taken en bevoegdheden van de gemeenteraad. De OCMW-raad kan geen adviesraden oprichten.

Het is nochtans wel de bedoeling dat er inspraak is:

In lijn met de doelstelling om de regelgeving te vereenvoudigen en detailregelingen te schrappen, bevat dit ontwerp van decreet enkel een minimale decretale regeling met ruimte voor het lokaal bestuur om dit zelf verder te regelen. Om de burgers en de doelgroepen nog meer te betrekken bij het bestuur en om het belang ervan te onderstrepen, zullen de lokale besturen een eigen beleid uittekenen op het vlak van burgerparticipatie. Dat laat tevens lokaal maatwerk toe. Bij het uittekenen van dat beleid is het belangrijk dat de lokale besturen alle maatschappelijke geledingen binnen de maatschappij (dus ook de kwetsbare groepen zoals personen in armoede) de mogelijkheid geven om te participeren. Op deze manier kan het debat worden opengetrokken, wat een meerwaarde kan betekenen op het vlak van inhoud en sensibilisering. [Memorie van Toelichting]

Over OCMW-materie mag, in tegenstelling tot de materie van de gemeenteraad, geen volksraadpleging opgezet worden. Wij denken dat dat, in tijden van groeiend populisme, geen slechte zaak is.

Welzijnsschakels vzw bevroeg begin 2016 de 165 lokale Welzijnsschakelgroepen over hun verhouding tot hun lokale OCMW⁸. 117 groepen vulden die bevraging in. Omdat die groepen verspreid zijn over heel Vlaanderen en zowel heel landelijk als in grotere gemeenten en steden gesitueerd zijn, geven de resultaten een stevig algemeen beeld. We citeren uit dit onderzoek:

Welzijnsschakels en OCMW's staan in een hechte verhouding tot elkaar. De meeste groepen hadden in 2015 contact (96,4%), overlegden (83%) of werkten samen (78,4%) met het OCMW. Bovendien lag de frequentie van het contact, overleg of samenwerking hoog.

Contact, overleg en samenwerking zijn noodzakelijke maar geen voldoende voorwaarden voor een participatief lokaal sociaal beleid. Met het oog op een participatief lokaal sociaal beleid is niet zozeer het bestaan en de frequentie van de contacten belangrijk, maar des te meer wie het contact initieert, met wie men contact heeft en waarover. We kwamen tot de volgende vaststellingen.

1. Welzijnsschakelgroepen initieerden vaker voor de eerste keer contact met het OCMW (45,5%) dan omgekeerd (4,5%).
2. De meeste contacten tussen groepen en OCMW's situeerden zich op het dienstverleningsniveau, in het bijzonder met (het team van) maatschappelijk werkers, en minder op beleidsniveau.
3. OCMW-medewerkers waren vaker (40,9%) aanwezig op de vrijwilligersvergadering van lokale groepen dan dat vrijwilligers aanwezig waren op het teamoverleg van maatschappelijk werkers (22,6%).
4. De belangrijkste inhoudelijke zaken die Welzijnsschakels en OCMW's bespraken waren van praktische aard (64,3%) of hielden verband met activiteiten en projecten, en met individuele hulp aan cliënten. De OCMW-dienstverlening maakte het minst vaak (26,5%) het gespreksonderwerp uit. 40,8% van de groepen gaf aan te overleggen over het lokaal sociaal beleid.
5. De meeste Welzijnsschakels boden in de samenwerking materiële hulp (56,6%) en naar dit aanbod verwees ook het grootste aandeel van de OCMW's door. Ook bij ontmoeting, huisbezoeken, vorming en praktische hulp was er overeenstemming tussen het welzijnsschakelaanbod en de doorverwijzing. Vrijtijdsparticipatie vormde hierop een uitzondering: terwijl 54,3% van de Welzijnsschakelgroepen het aanboden, verwezen slechts 4,7% van de OCMW's er het vaakst naar door.
6. Zowel Welzijnsschakels als OCMW's zetten meer in op het opvangen, doorgeven en opvolgen van individuele dan van collectieve signalen. Groepen schatten de inspanningen van OCMW's om signalen over problemen in de dienstverlening op te vangen en er verbeteringsgericht mee om te gaan lager in dan hun eigen inspanningen om die signalen door te geven. 33,7% van de Welzijnsschakels gaf aan dat OCMW's individuele signalen aangrepen om individuele hulpverleningstrajecten te verbeteren (terwijl 52,7% van de groepen zei deze signalen door te geven). Volgens 19,2% van de welzijnsschakels vertrokken OCMW's vanuit signalen over collectieve problemen om de OCMW-dienstverlening te verbeteren (terwijl 25,8% van de groepen zei deze signalen door te geven).

Uit deze bevindingen leiden we af we dat de uitnodiging tot contact, overleg en samenwerking vooral uitgaat van welzijnsschakels en minder van OCMW's. De meeste contacten situeren zich op het dienstverleningsniveau en houden verband met materiële hulp aan individuen. Groepen vangen meer individuele dan collectieve signalen op en geven die door aan het OCMW. Hierbij leeft de indruk dat OCMW's deze signalen slechts deels opvolgen.

Welzijnsschakels zijn goed geplaatst om beleidsmatig te werken: ze bereiken mensen die armoede en uitsluiting ervaren en ontplooiën meestal een groepswerking. Toch bleek in de verhouding met het OCMW de individueelhulpverlenende benadering van Welzijnsschakels te primeren. De contacten met het OCMW situeren zich eerder op dienstverlenend dan op beleidsniveau.

⁸ Jozefien Godemont, 'De verhouding van welzijnsschakels tot OCMW's in 2015. Opstap tot een participatief lokaal sociaal beleid?', Welzijnsschakels vzw, Brussel, 2017

Welzijnszorg, Welzijnsschakels en Welzijnszorg Kempen (een vereniging van 27 OCMW's in het arrondissement Turnhout) organiseerden op 29 september 2016 in Westerlo een dialoognamiddag tussen de Kempische OCMW's en Welzijnsschakelgroepen over 'samenwerken aan een sterk lokaal sociaal beleid'. In de Kempen zijn er 15 welzijnsschakelgroepen en 4 verenigingen waar armen het woord nemen actief. Waar de samenwerking tussen de armoedevereniging(en) en het lokale bestuur goed loopt, zien we mooie synergiën ontstaan. Ieder vanuit zijn eigen rol kan zijn steentje bijdragen aan een sterk sociaal beleid. Door samenwerking op het terrein, maar ook door de stem van mensen in armoede mee te nemen in het vormgeven van het lokaal sociaal beleid. Vanuit hun ervaringsdeskundigheid kunnen armoedeverenigingen zeer concreet en tastbaar op de drempels wijzen die mensen in armoede ervaren in onderwijs, tewerkstelling, gezondheidszorg, cultuurparticipatie, ...

Eric Nysmans, directeur van Welzijnszorg Kempen, vat de uitdaging toen goed samen: *"Beleidsparticipatie vraagt een inspanning van beide partijen. Het mag geen verplicht nummertje zijn. Mensen in armoede betrekken bij je beleid vraagt tijd en moeite. Je moet elkaar goed leren kennen en vertrouwen opbouwen. Een open houding aan beide kanten is vereist. Als OCMW moet je bereid zijn aan de slag te gaan met de gekregen feedback en suggesties. Maar als Welzijnsschakel kan je ook leren uit de ervaringen en werkwijze van het OCMW".*

Centrum West zet zich al jaar en dag in op gemeentelijk vlak voor de bestrijding van kinder- en jeugdarmoede:

1. In één van de wijken van Molenbeek, Zwarte Vijvers, bieden ze met hun vrijetijdsaanbod en trajectwerk aan kinderen en jongeren de mogelijkheid om uit de spiraal van de kans armoede te treden. Kinderen en jongeren worden in hun sterkte gezet en de gemeente neemt aan hun jeugdwerk een voorbeeld om haar jeugdbeleid gestalte te geven.
2. Via politiserende acties kaarten ze problemen aan die de kans armoede van kinderen en jongeren verhogen: gebrek aan infrastructuur, strijden in concrete acties om het woningengebrek van ons doelpubliek aan te kaarten, gebrek aan Nederlandstalige scholen secundair onderwijs.
3. Met verschillende organisaties werken ze aan een memorandum voor de komende verkiezingen.
4. De leidinggevenden van de organisatie kaartten aan dat het OCMW geen controleorgaan is, maar er is voor het welzijn van de plaatselijke bevolking.
5. De jeugdwerkers gaan naar plaatsen in de stad waar geen (andere) jeugdwerkers komen en betrekken kinderen en jongeren ter plaatse in het strijden tegen kans armoede.
7. Centrum West sensibiliseert de stemgerechtigde jongeren om te gaan stemmen en bewust te stemmen. Zij zet jongeren van allochtone origine

die sinds vijf jaar in België aan om bewust te gaan stemmen en een keuze te maken tegen armoede. Ze sloten zich aan bij het manifest van Orbit.

De impact van jeugdwerk in het strijden tegen armoede wordt heel dikwijls onderschat. Autonome, geëngageerde jonge burgers zijn het nu en de toekomst van de strijd tegen armoede. Het jeugdwerk als essentiële schakel in een veranderende buurt en stad wordt onderschat.

4.

Lokaal sociaal beleid

Een korte geschiedenis van het lokaal sociaal beleid

De aandacht voor de rol van steden en gemeenten in de armoedebestrijding kreeg vanaf 1989 een belangrijke stimulans met de oprichting van de fondsen Lenssens, Vandenbossche en het daaropvolgende Vlaams Fonds voor de Integratie van Kansarmen (VFIK).

Vanaf 1996 verving het Sociaal Impuls Fonds (SIF) deze fondsen. Het SIF had de expliciete doelstelling om “het gemeentelijk beleid inzake het herstel van de leef- en omgevingskwaliteit van de achtergestelde buurten en de steden en het gemeentelijk beleid inzake de bestrijding van de kansarmoede te ondersteunen”. Dat beleid moest integraal, inclusief en territoriaal zijn.

Aan elke gemeente werd een bedrag vanuit het Sociaal Impulsfonds gegarandeerd. De hoogte van die som was afhankelijk van een score op een tiental op voorhand bepaalde criteria. De 13 gemeenten en steden die het hoogst scoorden op de gehanteerde criteria kregen daarbovenop nog extra middelen (SIF+).

De **middelen** van het Sociaal Impulsfonds gingen in 2002 grosso modo op in het Gemeentefonds (gewone SIF-middelen) en het Stedenfonds (SIF+). Het Gemeentefonds is een algemeen fonds waaruit alle gemeenten middelen ontvangen. Het Stedenfonds heeft tot doel de Vlaamse grootsteden en regionale steden en de Vlaamse Gemeenschapscommissie (die optreedt als bevoegde instelling voor het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad) financieel te ondersteunen bij het voeren van een duurzaam stedenbeleid: het verhogen van de leefbaarheid van stad en wijk, het tegengaan van de dualisering en het verbeteren van de kwaliteit van het democratisch besturen.

De integratie van de SIF-middelen in het Gemeente- en Stedenfonds kreeg veel kritiek. Noch in het Gemeente- noch in het Stedenfonds waren er harde garanties ingebouwd voor armoedebestrijding. Meer nog, omdat de focus van het Stedenbeleid meer gericht was op het verhogen van sociale cohesie, dan op het tegengaan van sociale uitsluiting en armoede, leidde het in de praktijk tot een grote aandacht voor de economische vitaliteit van steden en het aantrekken van hogere inkomensgroepen, ten koste van kwetsbare doelgroepen. Dat was ook zichtbaar in de besteding van de middelen. Waar in het SIF hoofdzakelijk aandacht werd besteed aan een variëteit aan kwetsbare doelgroepen (65% van de middelen), besteedden diezelfde steden in het Stedenfonds nog slechts 45% van de middelen aan deze doelgroepen.

Sinds einde 2016 zitten ook de middelen van het Stedenfonds in het Gemeentefonds. Met die integratie zitten er geen voorwaarden meer aan de besteding van die middelen. Het is nu een onvoorwaardelijke financiering. De Vlaamse Regering gaat ervan uit dat autonome grootsteden en centrumsteden uit zichzelf een beleid voeren om de leefbaarheid in de steden en de kwaliteit van het beleid te vergroten. Of de vroegere 13 SIF+ gemeenten de middelen behouden die uit het Stedenfonds kregen, ligt nog ter discussie bij het Grondwettelijk Hof.

5 De inkanteling van het OCMW in de gemeente (2016), blz. 9

6 Het Decreet Lokaal Bestuur regelt de integratie van OCMW en gemeente alleen voor Vlaanderen, en maakt daarenboven nog een uitzondering voor Voeren en de gemeenten in de Vlaamse rand: Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem.

Het lokale **beleid** kreeg een stevige impuls met het decreet Lokaal Sociaal Beleid (LSB) van 2004. In elke gemeente of stad moest een lokaal sociaal beleid uitgestippeld worden om de sociale grondrechten voor alle burgers te vrijwaren. Uitgaande van deze grondrechtensvisie wordt lokaal sociaal beleid in het decreet omschreven als *“het geheel van de beleidsbepaling en acties van het lokale bestuur en de acties van lokale actoren, met het oog op het garanderen van de toegang van elke burger tot de rechten, vastgelegd in artikel 23 en artikel 24, § 3 van de Grondwet”*.

Het decreet ging ervan uit dat de grootste belemmering om de grondrechten voor bepaalde groepen te realiseren de gebrekkige toegankelijkheid en de inefficiënte organisatie van het bestaande aanbod was. Daarom moest er een reorganisatie van het lokale welzijnsaanbod komen met meer samenhang en complementariteit, vermindering van de planlast én een grotere toegankelijkheid van het dienstenaanbod. Er werden vier pijlers uitgetekend. Hoe de gemeenten die invulden, kozen ze zelf. Ze moesten die plannen ook zelf betalen, er waren geen extra middelen voorzien.

De pijlers:

- De betere afstemming en samenwerking tussen de twee lokale besturen, gemeente en OCMW, werd gestimuleerd door de introductie van één lokaal sociaal beleidsplan. Dit beleidsplan moest zowel een omgevingsanalyse, een geïntegreerde visie op sociaal beleid, een meerjarenplan, de taakverdeling tussen gemeente en OCMW, en een beschrijving van de wijze waarop de bevolking en lokale actoren bij de voorbereiding betrokken werden, omvatten. Er moest dus aan participatie gewerkt worden. Men wilde de stem horen van ‘mensen met minder behartigde belangen’.
 - Op gemeentelijk niveau moet gestreefd worden naar een betere (horizontale) afstemming tussen gemeente, OCMW en de semi-private gesubsidieerde sectoren zoals de centra algemeen welzijnswerk, die tot dan uitsluitend een planningsrelatie hadden met de Vlaamse overheid.
 - De lokale besturen kregen van de Vlaamse Regering een belangrijke regiefunctie om de afstemming tussen de diverse actoren op het terrein waar te maken.
 - De vierde en laatste pijler verwees naar de realisatie van een informatie-, loket- en doorverwijsfunctie binnen een zogenaamd ‘Sociaal Huis’.
- Het Sociaal Huis had de opdracht zo ruim mogelijk informatie te verstrekken over onder meer de mogelijke opvang- en hulpvormen en het bestaande hulp- en opvangaanbod op het lokale en regionale niveau. Het Sociaal moest minimaal een eengemaakt loket hebben dat toegang verschaft de sociale dienstverlening van het lokale bestuur en doorverwijst naar andere lokale actoren. De klantgerichtheid en de toegankelijkheid van de dienstverlening moesten op die manier worden verbeterd.

Vanaf 2014 moeten de steden en gemeenten in het kader van de regelgeving BBC (Beleids- en Beheerscyclus) en de planlastenvermindering de acties en doelstellingen van het lokaal sociaal beleid integreren in het meerjarenplan van de gemeente (of stad) of het OCMW.

Er kwam veel kritiek op deze maatregel. Er werd gevreesd dat de sociale dimensie van het lokale beleid ondergesneeuwd zou geraken. Lokale beleidsmakers zouden geen aandacht meer hebben voor het sociale beleid. Volgens de Vereniging voor Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) was deze vrees ongegrond. De gemeenten en steden waren positief over de vermindering van de planlast en er worden nog steeds sociale acties en doelstellingen opgenomen in de meerjarenplannen.

Het nieuwe decreet lokaal sociaal beleid

Het nieuwe decreet Lokaal Sociaal Beleid, goedgekeurd op 31 januari 2018, is een kort document. In zes bladzijden biedt het een kader voor een integraal en inclusief sociaal beleid gericht op een maximale realisatie van de sociale grondrechten - zoals vastgelegd in artikel 23 en 24 van de Belgische grondwet. Daarmee bouwt het voort op het eerdere decreet LSB, maar met versterkte ambities.

Een lokaal sociaal beleid dat inzet op maatschappelijke participatie van alle burgers vertrekt van een grondrechtvisie. Aldus omvat dat beleid het geheel van doelstellingen en acties van het lokaal bestuur en van lokale actoren, met het oog op het maximaal realiseren van de toegang van elke burger tot de rechten vastgelegd in de artikelen 23 en 24, §3, van de Grondwet. De reden voor deze benadering is dat de ongelijkheid tussen burgers voor wat betreft de toegang tot en uitoefening van hun basisrechten, zoveel mogelijk moet worden vermeden en weggewerkt. Daarover waken is een kerntaak van Vlaanderen én van de lokale besturen. Dit betekent ook dat alle burgers aangemoedigd en ondersteund worden om hun rechten uit te oefenen en dat op alle beleidsdomeinen aandacht moet gaan naar het bereiken van kwetsbare groepen. [Memorie van Toelichting]

De tekst bevat veel straffe intenties maar geeft niet aan wie verantwoordelijk is voor de garantie van de sociale grondrechten of hoe die verwezenlijkt moeten worden. Er zijn voorlopig nog geen uitvoeringsbesluiten.

Het decreet LSB wil lokale besturen ondersteunen in het voeren van een lokaal sociaal beleid via vier inhoudelijke hoofdstukken:

- lokaal sociaal beleid als onderdeel van het meerjarenplan,
- regie van de lokale sociale hulp- en dienstverlening,
- toegankelijke sociale hulp- en dienstverlening en onderbescherming aanpakken, en
- vermaatschappelijking van de lokale sociale hulp- en dienstverlening.

Het decreet Lokaal Bestuur (zie vorig hoofdstuk) voert **een geïntegreerde meerjarenplanning** voor gemeente en OCMW in vanaf 2020. Dit decreet voegt daaraan toe dat het lokaal sociaal beleid onderdeel moet zijn van dat meerjarenplan en dat lokale 'actoren' erbij betrokken moeten worden, niet enkel bij de voorbereiding, maar ook bij de monitoring en bijsturing van het beleid. Voor sommige thema's en problematieken (ex-gedetineerden, vluchtelingen, sociale woningbouw, bijzondere jeugdhulp, gezondheid, enz....) bevinden de gesprekspartners zich op een hoger niveau dan het gemeentelijke. Het is belangrijk hen ook te betrekken.

Heel bijzonder staat er in het decreet LSB dat de 'meest kwetsbare burgers' uitdrukkelijk inspraak moeten krijgen, 'met participatiemethodieken die afgestemd zijn op de doelgroep'. Voor die methodieken wordt gerekend op organisaties en sectoren die op dit terrein actief zijn, zoals Samenlevingsopbouw, de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSJ), de ervaringsdeskundigen van de Link, modellen en methodes van het Netwerk tegen Armoede en Bindkracht, Cedés, ... Ook Welzijnzorg en Welzijnschakels kunnen hierin een rol krijgen.

DE TEKST BEVAT VEEL STRAFFE INTENTIES MAAR GEEFT NIET AAN WIE VERANTWOORDELIJK IS VOOR DE GARANTIE VAN DE SOCIALE GRONDRECHTEN OF HOE DIE VERWEZENLIJKT MOETEN WORDEN.

Maar de participatie zelf is een lokale zaak, in het bijzonder voor de lokale verenigingen waar armen het woord nemen, Welzijnsschakelgroepen of andere groepen van mensen in armoede, etnisch-culturele verenigingen, enz. De groepen van mensen in armoede willen die rol in alle vrijheid kunnen opnemen en vragen daarvoor garanties. Er mag geen gevaar bestaan dat ze lokale subsidies voor hun werking verliezen als ze (te) kritisch zijn in het participatieproces.

Ook **de regiefunctie van de lokale overheid** die al in het decreet van 2004 zat, is terug opgenomen én meer sturend gemaakt.

Sering - project 'KUZO' uit Borgerhout

KUZO werkt met participatieve kunstmethodieken. De methodieken zijn gericht op het naar boven halen van de 'ondergrondse kennis' van mensen die uitsluiting ervaren. Ze maken het verhaal in de krant en achter de statistieken duidelijk. De werkwijze is geheel gericht op het vormgeven van inspraak en participatie.

De kennis over het leven van de doelgroep is op dit ogenblik erg academisch, in cijfers en onderzoeken, en anekdotisch, in individuele verhalen. De leefwereld zoals de betrokkenen die zelf kennen en beleven, word niet systematisch in kaart gebracht. Dit is nochtans essentieel om tot een beleid te komen dat recht doet aan hun reële behoeften, beperkingen en mogelijkheden. We zien groepen die verloren lopen in onze regelgeving. Het zijn nochtans zijzelf die ons een duidelijk beeld kunnen geven van hun situatie en hoe ze die kunnen verbeteren, maar die niet gehoord worden.

In creatieve ateliers wil KUZO, het hele jaar door, maatschappelijke relevante thema's voor de stad en haar bewoners bespreekbaar maken. Thema's zoals opvoeding, uitsluiting en eenzaamheid, zorg voor elkaar, polarisatie, radicalisering, homofobie, schuldenproblematiek, criminaliteit, (huiselijk) geweld, integratie/acceptatie vluchtelingen, ...

Weg van de debattaafel, al spelende, worden onderwerpen onderzocht die hun levens beïnvloeden en die verandering behoeven. De resultaten worden op

gezette tijden verwerkt tot Legislatief Theater als motor voor publiek debat. Het sectoroverschrijdende KUZO-netwerk, waar ondertussen ook OCMW Antwerpen

aan meewerkt, staat garant voor goede inhoudelijke ontmoetingen tussen groepen die mekaar te weinig tegen komen. De vorm van de ontmoeting: het spel, staat garant voor evenwaardige deelname van alle betrokkenen. Zo blijven mensen die armoede en uitsluiting ervaren ook na de verkiezingen betrokken bij het agenderen van punten die hun aanbelangen, en bij de politieke besluitvorming in het algemeen.

Er is lang gefocust op het toeleiden van mensen naar de kunsten. De kunsten zijn nog te weinig ingezet om de maatschappij mee vorm te geven. Specifiek voor SERING speelt de regelgeving en bijhorende institutionalisering van de sociaal-artistische sector, waar meer en meer het accent op het eindproduct komt te liggen, waarbij criteria uit de kunsten gehanteerd worden zonder nog langer oog te hebben voor het veranderingsproces dat de deelnemers doormaken, in het nadeel. De prestatiedruk wordt sommige deelnemers te hoog. En dan zijn het juist de zwaksten die opnieuw uit de boot dreigden te vallen.

Het decreet stelt dat het lokale niveau – gemeentelijk of in een intergemeentelijke samenwerking - dé geschikte plek is om partners aan elkaar te linken in het sociale beleid. Het lokale aanbod moet daarom via overleg en programmatie afgestemd worden op de lokale behoeften, met de lokale overheid aan het stuur. Organisaties in het bredere lokale sociale netwerk (publiek en/of privaat) moeten mee willen stappen in het verhaal, en als dat niet lukt, zal de regisseur kunnen ingrijpen. ‘Doorzettingsmacht’ heet dat. Voorbeelden van instrumenten waaraan de Vlaamse overheid denkt, zijn: het afsluiten van lokale protocollen, het werken met convenanten tussen de lokale en Vlaamse overheid, een slot zetten op (een deel van) de middelen van Vlaams gefinancierde voorzieningen en deze middelen koppelen aan lokaal geformuleerde doelstellingen, een volledige decentralisatie van hun middelen, enz. De Vlaamse overheid zorgt zo voor een flinke stok achter de deur. Een stok die beleidsniveaus en opdrachten en bijhorende subsidiëring op verschillende niveaus vlotjes mengt. Anderzijds staat ook de mogelijkheid van specifieke projectsubsidies op basis van de Vlaamse beleidsprioriteiten in de tekst. Maar stok en wortel zijn niet concreet: er zijn nog geen uitvoeringsbesluiten of ministeriële besluiten die dit naar de praktijk vertalen. Of er een datum op zetten.

Vaak is een lokale overheid niet alleen regisseur, maar ook actor. Ze baten zelf voorzieningen uit of ontwikkelen een eigen dienstverlening en kunnen zo in concurrentie komen met andere lokale initiatieven. Het decreet LSB wil een duidelijke scheiding tussen regie en actor bewerkstelligen. Hiervoor bestaan instrumenten zoals een zeer transparante communicatie, met democratische controle en inspraak van de gemeenteraad of raad voor maatschappelijk welzijn en gesystemiseerd overleg met de lokale partners, waarbij zij een al dan niet bindend advies over de criteria voor de regie kunnen geven. Er is immers niets mis met zelf initiatieven nemen, als daarmee bijvoorbeeld blinde vlekken worden ingevuld of de prijszetting van commerciële spelers beïnvloed.

Het zal bijwijken een dunne lijn zijn waarop het lokale evenwicht gezocht wordt. Lokale regie betekent volgens de Memorie van Toelichting niet noodzakelijk dat lokale besturen hun lokale sociale beleidsvisie opleggen aan actoren die op de lokale schaal actief zijn. Anderzijds moeten die wel *‘de regie door de lokale besturen te allen tijde [...] respecteren’*. Wij pleiten voor een regisseur die de acteurs de ruimte geeft om vanuit hun perspectief en deskundigheid hun rol te definiëren en te kleuren, en niet voor eentje die zegt op welk kruisje je moet staan en met welke intonatie je je zinnen moet zeggen.

En er mag wat controle op die regie komen, op de aanpak ervan door de Vlaamse overheid bijvoorbeeld, en op de resultaten ervan door bijvoorbeeld gebruikerseffectenmeting.

WIJ PLEITEN VOOR EEN
REGISSEUR DIE DE ACTEURS
DE RUIMTE GEEFT OM
VANUIT HUN PERSPECTIEF
EN DESKUNDIGHEID HUN
ROL TE DEFINIËREN EN TE
KLEUREN, EN NIET VOOR
EENTJE DIE ZEGT OP WELK
KRUISJE JE MOET STAAN EN
MET WELKE INTONATIE JE JE
ZINNEN MOET ZEGGEN.

In Gent is er, net als op verschillende andere plaatsen in Vlaanderen, een heel actief netwerk rond armoede. Wij bekroonden drie spelers in dat netwerk, elk met een eigen invalshoek, met een nominatie.

'Het kan niet dat in onze stad Gent mensen in armoede leven'.

Vanuit verantwoordiging komen groepen mensen in actie. Ze verenigen zich en zetten initiatieven op om mensen in armoede nabij te zijn. Een aantal van deze verenigingen en diensten gaan met elkaar in gesprek, maken onderlinge afspraken en versterken elkaar. Deze groeiende samenwerking wordt in 1997 **'KRAS vzw'**. Sindsdien vormt KRAS in Gent een groeiend netwerk van ondersteunende vrijwilligersdiensten voor én met mensen in armoede.

Kras vzw is het netwerk/koepel van 16 armoedeorganisaties, met vrijwilligers die het grondgebied van groot Gent overspannen. De gestructureerde samenwerking tussen meer dan 500 vrijwilligers is uniek en maakt van Kras een sterke partner in het lokale armoedebeleid. Kras heeft er van bij de oprichting resoluut voor gekozen om de stem van mensen in armoede te laten horen, om hun signalen over te brengen naar het beleid en de ruimere samenleving, en om hen maximaal te laten participeren.

Concrete voorbeelden hiervan zijn:

- Kras vzw werkt actief mee, en is vaak trekker, bij alle beleids- en overlegfora waar vragen rond armoede op tafel komen of waar dingen besproken en beslist worden die een impact hebben op het leven van mensen in armoede in Gent.
- een groepje mensen in armoede, de Kras denk- en participatiegroep, komt op regelmatige basis samen met de Kras coördinator en medewerkers. Ze geven hun mening over bepaalde thema's en gaan mee naar overleg (OCMW, leders Stem Telt, Geïntegreerd

Breed Onthaal, Netwerk Vrijetijds-participatie]

- Kras is een van de signaalcoördinatoren van Gent. Tweejaarlijks wordt een signalenbundel samengesteld en overhandigd aan het beleid. Dit leidde tot belangrijke beleidsverbeteringen, met een reële impact op het leven van mensen in armoede (o.a. ondersteuning rond psychische kwetsbaarheid door mobiele teams bij armoedediensten en samenwerking met OCMW en CAW om dossiers zond collectieve schuldenbemiddeling sneller op te volgen).
- Kras vzw verzamelt via al haar diensten signalen, zoals "krasse woonverhalen" en bespreekt op regelmatige basis de prangendste nood en prioriteiten met het beleid.
- ...

Het huidige beleid beseft het belang van Kras vzw voor een effectief armoedebeleid en nam samenwerking met onze vzw op als een van de actiepunten in haar beleidsverklaring. Door gesprekken met de verschillende politieke fracties werken wij actief aan de verderzetting van de sterke punten in het beleid van vandaag en inzet van nieuwe opportuniteiten voor morgen.

Om een stevig beleid op poten te kunnen zetten, om armoede echt lokaal en stadsbreed aan te pakken en op termijn uit te sluiten in Gent, is de werking van Kras vzw meer dan ooit van belang.

De spiraal van de armoede waarin mensen geboren worden of belanden – ongewild en onschuldig – ondermijnt de status van het mens-zijn. Onderwijs, gezondheidszorg, huisvesting, tewerkstelling, relatiebekwaamheid en gezinsleven worden aanhoudend bedreigd. Het is deze spiraal die verantwoordelijk is voor een complete sociale uitsluiting en alle toekomstperspectief voor volwassenen en vooral kinderen uitbant.

Daarom maakt **De Zuidpoort in Gent** mensen met en zonder armoede sterker om het beleid en de samenleving te beïnvloeden. De Zuidpoort is een welzijnschakel die werkt als een vereniging waar armen het woord nemen. Iedereen is er welkom. De Zuidpoort wordt door ongeveer 110 mensen actief gedragen.

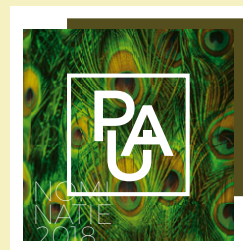
De Stressweg

De Zuidpoort heeft op basis van ervaringen van mensen met armoede ervaring, in kaart gebracht wat de kenmerken zijn van een goed hulpverleningsgesprek. Gesprekken in de hulpverlening veroorzaken im-

mers heel veel stress, terwijl ze bedoeld zijn om te helpen. Ze onderzochten met een groep van ongeveer 40 Zuidpoorters wat het verschil maakt, brachten het in een schema en verwerkte

het in een strip, een zakboekje met de 4 fasen en de 21 kenmerken van een goed hulpverleningsgesprek, en een laagdrempelige, interactieve theatervoorstelling begeleid door theatermakers Sjoerd en Job van 'Bovenste Knoopje Open'.

Het resultaat delen ze nu met zoveel mogelijk mensen, zodat hulpverleners en hulpvragers elkaars leefwereld en verwachtingen beter kennen en zo tot een effectievere hulpverlening kunnen komen. Beleidsmakers zijn moeilijk te bereiken met tekst. Ze lezen diagonaal of niet. Met de theatervoorstelling is de stem van mensen in armoede luider hoorbaar!

Samenlevingsopbouw Gent

Samenlevingsopbouw Gent komt op voor het recht op een menswaardig leven voor mensen in maatschappelijk kwetsbare posities.

Samenlevingsopbouw Gent wil deze mensen opnieuw greep laten krijgen op hun leven en hun omgeving. Ze willen, samen met hen, politici ertoe aanzetten om uitdrukkelijk te kiezen voor armoedebestrijding, solidariteit en herverdeling omdat iedereen wint bij een sociaal beleid. We streven naar een samenleving die in haar beleid en vormgeving volop rekening houdt met haar meest kwetsbare leden.

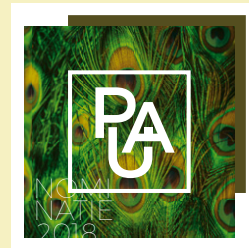
De vraag wie burgemeester wordt en welke coalitie de gemeente moet besturen, bekleedt een centrale rol in de lokale verkiezingscampagne. Hardere thema's zoals mobiliteit, grote infrastructuurprojecten of stadsfinanciën domineren veelal het debat. Slechts zelden wordt de lokale stembusslag uitgevochten met scherpe meningsverschillen over pakweg het aantal te bouwen sociale huurwoningen, over toegankelijke dienstverlening op maat, of over ingrepen in de publieke ruimte in achtergestelde wijken.

De Campagne 'leders stem telt' doet daar iets aan en plaats de noden van mensen in maatschappelijk kwetsbare posities op de voorgrond. Net als hogere overheden, beschikken lokale besturen over tal van hefboomen die reële verbeteringen kunnen tot stand brengen in het dagelijks leven van mensen en gezinnen die kampen met achterstelling en uitsluiting. Het huidige Gentse partnerschap rond Ieders Stem telt bestaat uit 36 partnerorganisaties, die een zo ruim

mogelijke doelgroep vertegenwoordigen en 1 ambassadeursgroep. Deze laatste partner staat centraal doordat deze groep is samengesteld door 8 mensen van de doelgroep.

Met de partners en de ambassadeursgroep stelden ze een lokaal memorandum op voor de gemeenteraadsverkiezingen dat ze ook hertaalden voor mensen in armoede. Op vooropgestelde momenten en diverse manieren zullen er op basis van het memorandum, gesprekken doorgaan met politici waarvan de inhoud van het memorandum de basis is. Dinsdag 18 september, gaan in de Vooruit in Gent, mensen uit de projecten in debat met lokale politici. Zij willen de standpunten kennen van de politieke partijen over de sociale beleidsprioriteiten die kwetsbare groepen naar voor schuiven. Na de verkiezingen houden ze de aandacht voor sociale beleidskeuzes en de dialoog met lokale bestuurders levendig. We herinneren verkozenen aan hun beloftes.

Met deze campagne 'leders Stem telt' zijn ze niet aan hun proefstuk toe. In 2012 en 2014 hebben ze ook al campagne gevoerd. Alle verworven kennis en ervaring zetten ze nu mee in zodat ook deze campagne de meest kwetsbare groepen in onze samenleving een nog actievere en prominente rol kunnen spelen. Want wie, beter dan zij, weten hoe het beleid moet veranderen.

Het derde principe is **de toegankelijkheid van de lokale hulp- en dienstverlening en de aanpak van onderbescherming**.

Die toegankelijkheid betekent dat voor een burger minimaal de volgende functies gegarandeerd worden: het verstrekken van neutrale informatie over het aanbod van lokale sociale hulp- en dienstverlening, het verkennen en realiseren van rechten, het verhelderen van hulpvragen en het neutraal doorverwijzen naar gepaste hulp- en dienstverlening.

Onderbescherming slaat niet alleen op het niet opnemen van het recht op financiële bijstand of een leefloon, maar óók op elke situatie waarbij de sociale grondrechten van burgers – zoals vastgelegd in artikel 23 en 24 van de Belgische grondwet – niet worden uitgeput. Zoals al aangegeven aan het begin van dit hoofdstuk, behoorlijk ambitieus.

Het Sociaal Huis, in het vorige decreet LSB geïntroduceerd met minimaal een loket, informatie en een doorverwijfsfunctie, krijgt ook een plek in het nieuwe decreet.

Uit onderzoek blijkt dat het Sociaal Huis vooral het beeld oproept van een fysieke locatie, met minstens het aanbod van sociale hulp- en dienstverlening van gemeente en OCMW. Maar er is meer nodig. Hulp- en dienstverleningsorganisaties worden geconfronteerd met complexe vragen van zeer kwetsbare doelgroepen. Die complexiteit maakt dat het geheel niet door één actor/ partner alleen kan opgelost worden. Samenwerking is noodzakelijk. Als lokale automatische rechtentoekenning, administratieve vereenvoudiging en het toepassen van 'lokaal proactief handelen' in de hulp- en dienstverlening in het lokaal sociaal beleid centraal horen te staan, is een breed netwerk van partnerorganisaties aangewezen. Bij proactief handelen verschuift immers het initiatief tot het realiseren van rechten van de rechthebbende burger naar de aanbiedende overheid of organisatie. En dat veronderstelt in dit kader een brede, omvattende aanpak door een veelheid aan actoren.

Het 'Geïntegreerd Breed Onthaal', nieuw in dit decreet, is een samenwerkingsverband van minstens OCMW's, CAW's en diensten maatschappelijk werk van de ziekenfondsen, en moet onder meer neutrale informatie verstrekken, rechten verkennen en realiseren, vragen verhelderen en neutraal (d.i. los van het eigen hulp- en dienstverleningsaanbod) doorverwijzen. Hoe dit zich verhoudt tot het Sociaal Huis, is niet heel duidelijk. Waar de Huizen van het Kind in het plaatje passen, ook niet.

Maar dat GBO moet zowel generalistisch, krachtgericht, participatief, proactief als outreachend de strijd tegen onderbescherming aangaan. Heel veel straffe woorden. We zijn heel benieuwd hoe dit op het terrein uitgezet zal worden.

Momenteel lopen er 11 pilootprojecten Geïntegreerd Breed Onthaal die wetenschappelijk worden opgevolgd. De resultaten van deze pilootprojecten zullen worden gebruikt om verder vorm te geven aan de uitbouw van het geïntegreerd breed onthaal. De projecten bevinden zich in Diest-Scherpenheuvel, Diksmuide, Genk, Gent, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas, Turnhout, W13 (West-Vlaanderen), Wetteren-Wichelen-Laarne, en Zoersel. Voorlopig onderzoek van die projecten wees op vier centrale noden:

- het invullen van een duidelijke coördinatierol,
- het betrekken van de doelgroep en basiswerkers bij het identificeren van noden en het ontwikkelen van acties,
- het ontwikkelen van een omgevingsanalyse en
- het beschikbaar stellen van organisatorische en financiële middelen.

Het geïntegreerd breed onthaal moet ook de ruimte krijgen om beleidssignalen naar bovenlokale overheden te communiceren. Enkel zo kan het een structurele rol spelen in de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting.

Het laatste principe is dat van **de vermaatschappelijking**.

De keuze voor meer vermaatschappelijking is een keuze voor meer maatschappelijk engagement en responsabilisering, vanuit een overtuiging dat kwetsbare mensen baat hebben bij verbondenheid en contact, voorbij en naast de zorgrelatie die er is met professionele zorgvertrekkers. Zin in het leven en menselijke waardigheid kunnen maar ontstaan door dergelijke betrokkenheid en relaties met anderen. De lokale schaal is bij uitstek de schaal waarop dergelijke initiatieven kunnen functioneren. Vandaar de keuze om dit vermaatschappelijkingsbeleid als essentieel onderdeel op te nemen in het kaderdecreet Lokaal Sociaal Beleid, vanuit de ambitie om de zorg te faciliteren en ingang te doen vinden in alle geledingen van de samenleving, en dit op de meest burgers nabije schaal van de gemeente, de buurten en de wijken. (Memorie van Toelichting)

Het lijkt wel of vermaatschappelijking van de lokale sociale hulp- en dienstverlening gelijkgesteld wordt met integrale zorg. Terwijl wij een integrale aanpak eerder zouden definiëren als een aanpak over de verschillende domeinen – werk, inkomen, huisvesting, mobiliteit, enz – heen. In de beleidsdocumenten stelt het kabinet Vandeuren dat integrale zorg voorbij de professionele hulp- en dienstverlening kijkt naar “de volledige leefsituatie van een persoon”. Integrale zorg impliceert dan een gedeelde zorg. Met andere woorden, een combinatie van zelfzorg, professionele zorg en informele/vrijwillige zorg.

En die hangt uiteraard af van de zelfredzaamheid van de persoon met een (zorg)behoefte en diens sociale netwerk. Daar moet een alarmbel klinken: hoe groot is het netwerk nog van een hoogbejaarde? Hoeveel draagkracht heeft het netwerk rond een alleenstaande ouder met een veelheid aan problemen met kinderen, werk en inkomen? Net bij kwetsbare mensen is de grootte en de draagkracht van een eigen netwerk vaak minder groot.

Vermaatschappelijking betekent niet dat de overheid zich terugtrekt door haar verantwoordelijkheid af te wentelen op de burger en de samenleving. De overheid speelt nog steeds een belangrijke rol: (1) faciliterend, als oprichter en ondersteuner van informele en vrijwillige zorgnetwerken in de buurt (de nodige systemen ontwikkelen en aanbieden), (2) subsidiërend, als financier van organisaties die nieuwe initiatieven ontwikkelen, of (3) als organisator van een uitgebreid netwerk aan professionele dienstverlening waar mensen een beroep op kunnen doen wanneer de eigen kracht of de informele zorg in de samenleving te kort schiet. (Memorie van Toelichting)

De vermaatschappelijking zoals we die hier lezen, is een visie, en geen bijkomend instrument om de sociale grondrechten te waarborgen. Zorg en dienstverlening moeten volgens dit idee terug zoveel mogelijk in de samenleving verlopen. De kernwoorden die de rol van de lokale overheid hierin beschrijven, zijn: stimuleren, organiseren, ondersteunen en sensibiliseren. Daarin zal stevig en blijvend geïnvesteerd moeten worden door de steden en gemeenten.

We verwachten dat zij:

- vertrekken vanuit de krachten van mensen en hen ondersteunen om de verbinding te maken met zichzelf, anderen en de ruimere samenleving;
- mensen ondersteunen om hun sociale grondrechten te realiseren, en om hun ondersteunende netwerk te verruimen;

Welzijnsschakels waarschuwt voor een claim op de vrijwilligers van lokale verenigingen. De vermaatschappelijking van de zorg kan immers de grenzen tussen professionele inzet en het ingebouwde en autonome vrijwilligerswerk vervagen.

5.

Aandachtspunten voor een gedragen lokaal armoedebeleid

Ons dossier over de toekomstige inkanteling van het OCMW (2016) sloten we af met 9 'voorwaarden voor een beter beleid na de inkanteling'. Die aanbevelingen blijven overeind. In dit dossier zetten we daarnaast 6 'aandachtspunten voor een gedragen lokaal armoedebeleid' in de kijker. Sommige herhalen of overlappen enkele van die voorwaarden. Andere hameren op een ander facet. Maar de 15 samen bieden een stevige kapstok voor een beter lokaal armoedebeleid.

Voorwaarden voor een beter beleid na de inkanteling

1. Menselijke waardigheid voor alle inwoners garanderen
2. Individueel en groepsgericht werken garanderen
3. Participatie van mensen in armoede aan het beleid garanderen
4. Budgettaire garanties voor het sociaal beleid
5. Charter voor de onafhankelijkheid van de sociaal werker
6. Duidelijk kader voor aanvullende steun
7. Onderzoek de bestaande en vermijd de toekomstige drempels
8. Samenwerkingen promoten
9. Een schepen voor armoedebestrijding

Welzijnszorg-dossier De inkanteling van het OCMW in de gemeente: (on)mogelijkheid tot een sterker armoedebestrijdingsbeleid? (2016)

Een gedeelde visie op armoede en armoedebestrijding

Het lokaal sociaal beleid wil inzetten op maatschappelijke participatie van alle burgers en vertrekt daarbij van een grondrechtvisie. De maximale realisatie van de sociale grondrechten zoals vastgelegd in artikel 23 en 24 van de Belgische grondwet, is het doel. We juichen dit toe. Het is belangrijk dat alle raadsleden van die visie doordrongen zijn. Dat het gaat om rechten garanderen, om armoede terugdringen, niet om mensen in armoede aanpakken. Want van zodra mensen in armoede gezien worden als verantwoordelijk voor hun eigen situatie – het schuldmodel is overal aanwezig in de hoofden van mensen en beleidsmakers – kan je onmogelijk een goede participatie aan het beleid realiseren. Omdat je dan niet als gelijkwaardig rond de tafel zit, om samen te kijken hoe structuren verbeterd moeten worden. Omdat dan vooral op het bijspijkeren van mensen aangestuurd wordt. Een gedeelde visie op structurele armoedebestrijding is een noodzakelijke basis voor samenwerking.

Een goed samenspel van verschillende beleidsniveaus

Eenzijds worden belangrijke hefboomen voor armoedebestrijding immers op hogere beleidsniveaus gereguleerd. Op federaal niveau is dat bijvoorbeeld de financiële hulpverlening van het OCMW en de sociale zekerheid, op Vlaams niveau het onderwijs- en welzijnsbeleid. Anderzijds is het lokale niveau dé plek waar de problemen zich voordoen, en waar nieuwe noden en nieuwe doelgroepen zich het eerst aandienen. Het is ook de plek waar mensen in armoede rechtstreeks hun stem

kunnen laten horen en waar het samenspel van actoren binnen het geïntegreerd breed onthaal signalen capteert. Die moeten bij bovenlokale overheden kunnen terecht komen. Enkel zo kan het geïntegreerd breed onthaal een structurele rol spelen in de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. Het lokale beleid kan, met andere woorden, niet losgekoppeld worden van dat op andere beleidsniveaus, zoals het Vlaamse, federale of Europese beleid. Net omdat het armoedebeleid gestalte moet krijgen op al die niveaus, pleiten we voor het principe van 'multigovernance', waarbij armoede wordt aangepakt binnen en over de grenzen van de diverse beleidsniveaus heen. Afstemming en tweerichtingsverkeer langs deze verticale lijn is cruciaal.

Integraal en inclusief beleid

Mensen in armoede kampen met een kluit aan problemen op diverse levensdomeinen die elkaar versterken. Het beleid moet daarom tegelijkertijd inzetten op al deze levensdomeinen. Een structureel armoedebeleid moet gevoerd worden vanuit een integraal perspectief. Armoedebestrijding mag niet ingekapseld worden in een afzonderlijk beleidsdomein. Het moet een aspect van alle beleidsdomeinen zijn én een prioriteit zijn van het algemene beleid. Niet alleen moet elke schepen een armoedebeleid voeren, en moet ook een gecoördineerde aanpak over alle domeinen heel ontwikkeld worden. In de gemeentelijke meerjarenplannen moet dit terug te vinden zijn: armoedebestrijding is niet alleen onderdeel van het lokaal sociaal beleid, maar komt aan bod in het beleid op elk domein. Maar het beleid moet ook inclusief zijn. Niet enkel de overheid is verantwoordelijk voor het armoedebeleid. Als de hele samenleving mede verantwoordelijk is voor het menswaardig bestaan van ieder, moeten ook actoren buiten de overheid een actieve rol krijgen: de talrijke middenveldactoren, maar ook de doelgroep van het beleid.

Globe Aroma benadrukt dat armoedebestrijding een bekommernis moet zijn van verschillende sectoren en niet alleen van de welzijnssector. Door haar unieke positie, als organisatie werkende met mensen in armoede binnen de kunst- en cultuursector, maakt Globe Aroma de talenten en sterktes van dit publiek dat vaak onzichtbaar blijft, voornamelijk asielzoekers en mensen zonder papieren zichtbaar voor het brede publiek. Binnen Brussel is Globe Aroma een erkende partner van het Lokaal Cultuurbeleid. Vanuit die positie kaart het voortdurend de drempels en noden aan van mensen in armoede, niet alleen in cultuur, maar ook (weliswaar in mindere mate) hun noden in het daglicht wat betreft huisvesting, recht op gezonde voeding, recht op werk, en op een waardige behandeling bij gemeentelijke diensten.

Ze kaarten hiaten binnen het gemeentelijk beleid aan bij lokale beleidsmakers, zoals de schepen van cultuur en de schepen van Nederlandstalige aangelegenheden. Armoedebestrijding moet op de agenda staan van alle beleidsmakers in Brussel. Ze hebben reeds ervaren dat Globe Aroma in het verleden al verschillende lokale beleidsmakers de ogen heeft kunnen openen voor de schrijnende levenssituatie waarin vele Brusselaars leven.

Als lokale beleidsmakers, zoals de burgemeester, schepenen en gemeenteraadsleden Globe Aroma bezoeken, gaan ze steeds in gesprek met de vrijwilligers en/of kunstenaars. Dit persoonlijk contact is primordiaal om hen bewust te maken van de problematieken waar mensen in armoede mee te kampen hebben. Het zijn ook de mensen zelf die het best oplossingen naar voren kunnen schuiven.

Werk aan je eigen deskundigheid als lokaal bestuur

Eén van de doelstellingen van de integratie van het OCMW in de gemeente is dat de gemeentelijke diensten toegankelijker worden voor de mensen die nu vooral van de OCMW-dienstverlening gebruikmaken. Dat verloopt niet vanzelf. Daarvoor moeten die diensten goed gedifferentieerd kunnen werken en moeten processen binnen de gemeentelijke administratie gestroomlijnd worden: doorverwijzingen, administratieve documenten, behandeling van vertrouwelijke dossiers en informatie, ...

Het doorgeven van kennis en expertise over het werken met mensen in armoede is cruciaal. Een fusie van diensten zal immers niet automatisch leiden tot overdracht van expertise.

Gerichte vormingen voor en intervisie van de medewerkers lijkt hier de aangewezen piste. Zowel de kennis die aanwezig is binnen het OCMW als het aanbod aan vorming vanuit het middenveld en de armoedeorganisaties kunnen gemeenten ondersteunen. Daarnaast is er een grote rol weggelegd voor de VSG. Zij hebben een traditie in het vormen van lokale ambtenaren. Ze kunnen hen overtuigen van het belang van participatie.

Echt partnerschap met mensen in armoede

Als de hele samenleving mede verantwoordelijk is voor het menswaardig bestaan van ieder, moeten ook actoren buiten de overheid een actieve rol krijgen: zeker de doelgroep van het beleid.

De participatie van mensen met armoede-ervaring is een noodzakelijke voorwaarde om tot een lokaal sociaal beleid te komen dat voor iedere burger de toegang tot de sociale grondrechten en tot een kwaliteitsvol leven waarborgt. Het huidige armoedebestrijdingsbeleid is er sterk op gericht om mensen in armoede op individueel niveau te veranderen en gaat uit van niet-armen. Om te komen tot een beleid dat de maatschappelijke structuren verandert die armoede en uitsluiting veroorzaken of in stand houden en ieders grondrechten realiseert, is een gezamenlijke inspanning van mensen met en zonder armoede-ervaring nodig.

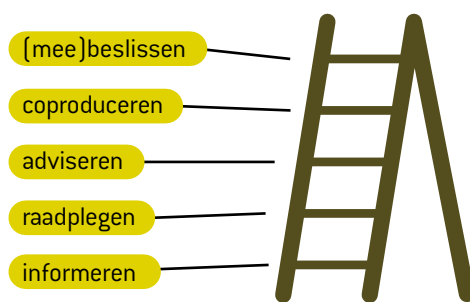
Het jaarboek Armoede en Sociale Uitsluiting 2017 stelt: *“We stellen vast dat lokale besturen nog te weinig gebruikmaken van de expertise van mensen in armoede. Beleidsparticipatie van mensen in armoede kan een lokaal bestuur namelijk helpen om tot een meer gefundeerde armoedebestrijding te komen. Meer specifiek kan de samenwerking met mensen in armoede lokale besturen helpen om lokale prioriteiten te identificeren waar het beleid op kan inzetten. Daarnaast stellen we vast dat er nog te weinig transparantie is over de inzet van hun suggesties en de resultaten van deze participatie. Mensen in armoede hebben te weinig zicht op de output op het terrein die het gevolg is van hun input. We pleiten in dit jaarboek dan ook voor meer beleidstransparantie”.*

WELZIJSZORG VERWACHT
VAN DE VLAAMSE
OVERHEID DAT ZE
KWALITEITSVOORWAARDEN
VOOR PARTICIPATIE OPSTELT.

Mensen in armoede laten participeren vereist specifieke inspanningen, naar aanpak en naar timing. Teksten moeten vertaald en toegelicht worden in een toegankelijke taal. Voor een gemeente minder gekende participatiemethodes moeten ingezet kunnen worden. Inspraakprocessen op die leest vragen meer tijd. Steden en gemeenten moeten hierin investeren. Deze processen leiden niet automatisch naar kant-en-klare oplossingen op korte termijn.

Welzijnszorg verwacht van de Vlaamse overheid dat ze kwaliteitsvoorwaarden voor participatie opstelt.

Beleidsparticipatie betekent dat er overleg is, maar ook openheid voor kritische en onafhankelijke stemmen én de bereidheid om in dialoog te gaan. Wanneer participatie gebruikt wordt als symbool - enkel luisteren, maar geen dialoog of actie die erop volgt - of wanneer kritische bemerkingen niet worden gewaardeerd, maar integendeel groepen kwalijk genomen worden, is het proces gedoemd te mislukken. Mensen in armoede én hun organisaties moeten in een veilige omgeving kunnen deelnemen aan het beleid. Dan gaat over de fysieke omgeving, maar vooral over mentale vrijheid en veiligheid. Wanneer mensen in armoede bijvoorbeeld knelpunten in de concrete hulpverlening van het OCMW oplijsten, dan moeten ze zeker zijn dat dat hun niet kwalijk genomen wordt of voor hen persoonlijk negatieve gevolgen zou hebben. Of dat hun organisaties uitgesloten worden van verdere participatie of hun subsidies bedreigd weten. Dat vraagt van beide partijen inspanningen en openheid. Zo'n proces vraagt ook tijd, zowel om de knelpunten bloot te leggen als om het noodzakelijke vertrouwen op te bouwen.

De participatieladder geeft weer in welke mensen met armoede-ervaring invloed uitoefenen op het lokale beleid. Hoe hoger mensen met armoede-ervaring op de ladder staan, hoe meer ze deelnemen (en vorm geven) aan het lokale beleid. Een lokale overheid kan aan de hand van het uitgewerkte voorbeeld van de vrijetijdspas nagaan waar nog ruimte is voor verbetering.

Trede 1: Informeren

Het bestuur bepaalt de agenda. De betrokken inwoners worden hiervan op de hoogte gehouden.

Voorbeeld: OCMW en gemeente werken een vrijetijdspas uit. Ze vragen hierbij niet naar de mening van mensen met armoede-ervaring. Ze maken de pas bekend via het gemeentelijke infoblad.

Trede 2: Raadplegen

Het bestuur bepaalt de agenda. De betrokken inwoners nemen deel aan de beleidsvorming, maar het bestuur beschouwt de resultaten niet als bindend.

Voorbeeld: OCMW en gemeente werken een vrijetijdspas uit. Ze vragen de mening van mensen met armoede-ervaring op het moment dat de pas uitgewerkt is.

Trede 3: Adviseren

Het bestuur bepaalt de agenda, maar de betrokken inwoners krijgen de kans om problemen en oplossingen aan te brengen. De politiek kan hiervan enkel afwijken mits goede argumenten.

Voorbeeld: OCMW en gemeente werken een vrijetijdspas uit. Ze hebben hiervoor al een aantal pistes uitgewerkt. Ze organiseren een dialogavond waar mensen met armoede-ervaring en andere betrokken inwoners kunnen kiezen welke piste ze liefst zouden gerealiseerd zien in hun gemeente. Ze mogen ook zelf ideeën inbrengen.

Trede 4: Coproduceren

Het bestuur en de betrokken inwoners komen samen een agenda overeen. Men zoekt samen naar oplossingen. Het bestuur verbindt zich aan de resultaten die uit het overleg komen.

Voorbeeld: OCMW, gemeente en de welzijnsschakel werken samen een vrijetijdspas uit. De welzijnsschakel kijkt samen met mensen in armoede en andere betrokken inwoners hoe zij de pas wensen in te vullen. OCMW en gemeente zorgen voor de logistieke en financiële ondersteuning.

Trede 5: (mee)beslissen

Het bestuur laat de agenda- en beleidsvorming volledig over aan de inwoners en speelt hierin zelf slechts een adviserende rol.

Voorbeeld: OCMW en gemeente vragen aan de welzijnsschakel om een vrijetijdspas uit te werken. Ze stellen hiervoor middelen ter beschikking. Mensen met armoede-ervaring mogen zelf beslissen hoe de pas er uit zal zien.

Waardeer de deskundigheid van partners

Het lokale niveau – gemeentelijk of in een intergemeentelijke samenwerking – is dé geschikte plek om partners aan elkaar te linken in het sociale beleid. Steden en gemeenten krijgen daarvoor twee krachtige instrumenten aangereikt in het decreet LSB: hun regierol en het geïntegreerd breed onthaal.

De manier waarop lokale beleidsmakers naar dat brede palet aan middenveldactoren, semi-overheidsdiensten, burge-initiatieven, enz. kijken, is bepalend voor de relatie. Eisen ze, vanuit het primaat van de politiek, voor zichzelf het alleenrecht op om keuzes te maken in een beleid of zetten ze juist de brede terreinkennis van al die spelers in om de juiste probleemstelling te kunnen formuleren en de meest geschikte aanpak te vinden om de grondrechten van alle mensen op haar grondgebied te kunnen realiseren? Bepaalt de lokale overheid wie wat moet doen en zet ze daarbij haar doorzettingsmacht in, of is er sprake van een dialoog, minstens vanuit complementariteit, maar liever vanuit gelijkwaardigheid? Welzijnszorg pleit voor een regisseur die de acteurs de ruimte geeft om vanuit hun perspectief en deskundigheid hun rol te definiëren en te kleuren, en niet voor eentje die zegt op welk kruisje je moet staan en met welke intonatie je je zinnen moet zeggen. Het middenveld moet zijn rol kunnen blijven spelen.

**WELZIJNSZORG PLEIT
VOOR EEN REGISSEUR
DIE DE ACTEURS DE
RUIMTE GEEFT OM VANUIT
HUN PERSPECTIEF EN
DESKUNDIGHEID HUN
ROL TE DEFINIËREN EN TE
KLEUREN, EN NIET VOOR
EENTJE DIE ZEGT OP WELK
KRUISJE JE MOET STAAN EN
MET WELKE INTONATIE JE JE
ZINNEN MOET ZEGGEN.**

De VWSG kan mee een kader formuleren om de doorzettingsmacht van het lokale bestuur op een goede manier in te zetten.

Welzijnszorg pleit ervoor dat specifiek lokale opdrachten op basis van lokale convenanten uitgevoerd worden, niet door inhouding op landelijke subsidiestromen die veelal bestemd zijn voor de uitvoering van goedgekeurde meerjarenplannen. Maar ook de inhoud van die lokale subsidievoorwaarden en convenanten moet ruimte laten voor de eigenheid en de deskundigheid van de desbetreffende partner. Wij horen bijvoorbeeld van een lokale vereniging van mensen in armoede dat de stedelijke overheid denkt aan een subsidie afhankelijk van het aantal beantwoorde vragen.

Groepen ervaren het als weinig respectvol en instrumentaliserend als ze overvraagd worden voor een lokale subsidie, enkel aangesproken worden om praktische taken op te nemen terwijl hun bredere werking niet wordt erkend, enz. Dat gevoel van instrumentalisering is het grootst wanneer de gemeente beroep op hen doet om een dienst te verzekeren die het OCMW zelf niet opneemt. Zo doen OCMW's beroep op Welzijnsschakelgroepen voor de opvang van mensen zonder wettig verblijf, voor noodhulp (voedsel en kleding) of voor lessen Nederlands. *“Onze groep is nu onderdeel van een groter geheel waarbinnen de vrijwilligers zichzelf niet meer kunnen zijn”.*

6.

Besluit

Welke kansen biedt het nieuwe bestuurlijke kader voor lokale armoedebestrijding, en welke randvoorwaarden moeten daarvoor vervuld worden? Dat is de vraag waarmee we dit dossier begonnen. De titel die we kozen voor dit dossier, geeft daarbij ineens ons uitgangspunt aan: de noodzaak van een echt partnerschap om samen te schouder te kunnen zetten onder een lokaal armoedebeleid.

Voor Welzijnzorg begint alles met een structurele visie op armoede en armoedebestrijding. Pas als je vertrekt van een structurele kijk op armoede kan je mensen in armoede ook volwaardig als partner benaderen. Het nieuwe decreet lokaal sociaal beleid bevestigt de keuze om maximaal te gaan voor het verwezenlijken van de sociale grondrechten, opgenomen in art 23 en 24 van de grondwet, voor iedereen. We juichen dat toe.

Maar is die visie organisatiebreed verworven in alle gemeentelijke structuren? Armoedebestrijding is immers niet langer alleen een taak van het OCMW. Alle vragen zouden op de gemeente via één loket binnenkomen. Zijn alle werkers ervoor toegerust? Zijn de toekomstige gemeenteraadsleden, ineens ook OCMW-raadsleden, zich bewust van hun verantwoordelijkheid in dit domein?

De keuze voor een integratie van het OCMW in de gemeente en voor één gezamenlijk beleidsplan moet volgens de Vlaamse regering zorgen voor een meer integrale aanpak van armoede. **Het kan ook leiden tot een verwaterd beleid – ondanks de straffe uitgangspunten van het decreet Lokaal Sociaal Beleid - als steden en gemeenten de aandacht voor het sociale in elk beleid niet bewust blijven benoemen.** Inzicht verwerven in de mechanismen van uitsluiting en achterstelling op alle domeinen is een opdracht voor mandatarissen én gemeentepersoneel.

Niet alleen de lokale besturen, maar de hele samenleving is mee verantwoordelijk voor het menswaardig bestaan van ieder. Daarom geef je best zoveel mogelijk spelers een actieve rol. Er is immers een gezamenlijke inspanning van mensen met en zonder armoede-ervaring nodig om tot een beleid te komen dat aan iedereen zijn/haar grondrechten garandeert.

We stellen vast dat lokale besturen nog te weinig gebruikmaken van de expertise van andere middenveldspelers en van mensen in armoede in het bijzonder. **Organisaties van mensen in armoede en andere private (en publieke actoren) in de hulp- en dienstverlening aan maatschappelijk kwetsbare mensen zijn partners, geen beleidsinstrumenten!** Spreek hen aan op hun deskundigheid en geef hen de tijd en de middelen om die in te zetten.

7.

Bronnen

Boost, Didier, Elloukmani, Sara, Hermans, Koen, Raeymaekers, Peter, Een beschrijvend en evaluerend onderzoek naar het Geïntegreerd Breed Onthaal, Brussel, Rapport 06, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, mei 2018

D'hondt, Bert, De inkanteling van het OCMW in de gemeente: (on)mogelijkheid tot een sterk armoedebestrijdingsbeleid? Welzijnzorg, Brussel, 2016

Godemont, Jozefien, De verhouding van de Welzijnsschakels tot OCMW's in 2015: opstap tot een participatief lokaal sociaal beleid? Welzijnsschakels, Brussel, 2017

Gyssels, Arnout, OCMW gaat in 2019 op in gemeenten. In: het Nieuwsblad, 12/10/2017

Kind en Gezin, Het Kind in Vlaanderen 2017, Brussel, 2018

Raeymaekers, Peter (e.a.), Tijd voor een sociaal beleid. Armoedebestrijding op lokaal niveau. Jaarboek Armoede en sociale uitsluiting 2017, Acco, Leuven, 2017

Samenlevingsopbouw Vlaanderen, E-dossier: lokaal proactief handelen: Iedereen Beschermd, (2014, 11 27). Opgehaald van Samenlevingsopbouw: <http://www.samenlevingsopbouw.be/e-dossiers/onderbescherming/lokaal-proactief-kader-iedereen-beschermd>

SERV, Advies Voorontwerp decreet lokaal sociaal beleid, Brussel, 10 april 2017

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, Burgerschap en armoede: een bijdrage aan politiek debat en politieke actie. Tweejaarlijks verslag 2016-2017, Brussel, 2018

Vlaams Parlement, Decreet Lokaal Bestuur (2017) met Memorie van Toelichting

Vlaams Parlement, Decreet Lokaal Sociaal Beleid (2018) met Memorie van Toelichting

Vlaams Parlement, Verslag namens de commissie voor Bestuurszaken, Binnenlands bestuur, Inburgering en Stedenbeleid uitgebracht door Nadia Sminate en Els Robeyns, over het ontwerp van decreet over het lokaal bestuur en over het voorstel van decreet van Joris Vandenbroucke en Kurt De Loor houdende de wijziging van het decreet van 6 juli 2001 houdende de intergemeentelijke samenwerking, stuk 1353 (2017-2018) – nr7, 12 december 2017

Vlaams Parlement, Verslag namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin uitgebracht door Martine Taelman en Lorin Parys over het ontwerp van decreet betreffende het lokaal sociaal beleid, stuk 1375 (2017-2018) – nr 3, 22 januari 2018

Welzijnsschakels, Samenwerken aan een sterk lokaal sociaal beleid wat kan jullie Welzijnsschakel doen? (nota), Brussel, 2016

8.

Bijlage: Ieders Stem Telt

De 12 werken voor lokale besturen: Armoedebestrijding als topprioriteit voor de volgende lokale legislatuur is een gemeenschappelijk memorandum van Caritas Vlaanderen, Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW), Decenniumdoelen, Samenlevingsopbouw, Minderhedenforum vzw, Netwerk tegen Armoede, Uit De Marge / CMGJ vzw, Vluchtelingenwerk Vlaanderen vzw, Welzijnzorg vzw en Welzijnsschakels vzw.

Om de lokale besturen aan te moedigen het voortouw te nemen in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting, schuiven we – de Griekse mythologische held Herakles indachtig – 12 werken naar voor. Deze 12 werken zijn alle even noodzakelijk als uitdagend.

Van lokale besturen vragen we dat ze alles in het werk stellen om hun inwoners een leven in menselijke waardigheid te verzekeren. We vragen lokale besturen te opereren als zorgende besturen, die hun inwoners niet in de kou laten staan.

We vragen de lokale besturen:

Maak van een krachtadig sociaal beleid een topprioriteit. En werk dit lokaal sociaal beleid uit in samenwerking met mensen in armoede en middenveldorganisaties. Zet de hefboomen die elk lokaal bestuur heeft maximaal in om het fundamentele probleem dat armoede is te bestrijden en een beleid van herverdeling, solidariteit en structurele uitbouw van grondrechten en mensenrechten te realiseren. Sterke, kritische en autonome middenveldorganisaties zijn voor lokale besturen de best denkbare bondgenoten om deze 12 werken stapsgewijs te helpen realiseren. En uiteraard dient ook de ervaringsdeskundigheid van mensen in maatschappelijk kwetsbare posities voluit benut te worden. Voor ons geldt participatie als een noodzakelijk cement voor onze 21ste -eeuwse democratie.

Dit zijn de krachtlijnen van die 12 werken:

WERK 1: Structurele armoedebestrijding – fundament van het sociaal beleid	WERK 2: Een toereikend minimuminkomen – basis van een menswaardig bestaan	WERK 3: Wonen – nood aan een ambitieus sociaal en privaat woonbeleid
WERK 4: Bestrijden van onderbescherming door een kwalitatief en toegankelijk dienstverleningsaanbod	WERK 5: Onderwijs – gelijke onderwijskansen is een zaak van iedereen	WERK 6: Arbeid – een verhaal van emanciperende activering en duurzaam werk
WERK 7: Gezondheid – werk maken van een toegankelijke en betaalbare gezondheidszorg	WERK 8: Vrijtijds participatie – geen overbodige luxe maar een recht	WERK 9: Digitalisering – ja, maar vergeet het menselijk contact niet
WERK 10: Racisme en discriminatie aanpakken is broodnodig	WERK 11: Aandachtsgebieden – nood aan een gericht en integraal beleid	WERK 12: Mensen zonder wettig verblijf hebben recht op een leven in menselijke waardigheid

Meer info: www.iedersstemtelt.be

welzijnsvzw
samen tegen armoede

Welzijnsschakels
samen sterkt

Vlaanderen
verbeelding werkt

